

Syllabus voor vrijwilligers

April 2025

Inhoud

Inleiding	5
1 Waarom het schoolmaatjeswerk nodig is	6
2 Onze doelstellingen	6
3 Rollen en taken van een schoolmaatje	7
4 Onze uitgangspunten	10
4.1 <i>Gelijkwaardigheid</i>	10
4.2 <i>Grenzen bewaken</i>	12
4.3 <i>Professionele nabijheid</i>	12
5 Samenwerking tussen ouders en school	13
5.1 <i>‘Ouderbetrokkenheid’</i>	13
5.2 <i>Gelijkwaardigheid in de samenwerking</i>	14
5.3 <i>Belemmeringen voor gelijkwaardigheid</i>	15
6 Onze uitdagingen	16
6.1 <i>Communiceren zonder veel woorden</i>	16
6.2 <i>Omgaan met (cultuur)verschillen</i>	17
6.3 <i>Omgaan met Trauma</i>	20
7 Procedure Schoolmaatjes ONS project	22
Bijlage 1: Gedragscode Schoolmaatjes ONS	24
Bijlage 2: Vluchtelingen en de procedures waar zij mee te maken krijgen	26
AZC	26
Gezinshereniging	26
Hulp	26
Inburgering	27
Participatieverklaringstraject (PvT)	28
Naturalisatie	28
Bijlage 3: Het onderwijssysteem in Nederland	29
Primair onderwijs (PO; basisonderwijs)	29
Leerproces basisschool	29
Voortgezet onderwijs (VO; middelbare school)	29
Overgang naar het voortgezet onderwijs	30
Typen voortgezet onderwijs	31
Openbaar en bijzonder onderwijs	32
Speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs	32
Zorgplicht en de rol van het Samenwerkingsverband	33
Procedure overgang naar sbo	34
Procedure overgang naar (v)so	34

<i>Specifiek voor nieuwkomers.....</i>	<i>35</i>
<i>Voor- en vroegschoolse educatie (vve).....</i>	<i>35</i>
<i>Leerplicht.....</i>	<i>36</i>

Inleiding

Stichting Schoolmaatjes ONS is een vrijwilligersorganisatie die als doel heeft het toekomstperspectief van kinderen uit nieuwkomersgezinnen te verbeteren en zo bij te dragen aan kansengelijkheid. Onze schoolmaatjes zijn de brug tussen Ouders van Nieuwkomerskinderen en School (ONS). De stichting is een ANBI, een door de Belastingdienst erkende goede doelenstichting.

We ondersteunen gezinnen met een vluchtelingenachtergrond met schoolgaande kinderen, waarvan de ouders onbekend zijn met het Nederlands onderwijssysteem, het Nederlands onvoldoende spreken en vanuit hun eigen cultuur vaak andere verwachtingen hebben van het onderwijs, waardoor samenwerking met school moeilijk is.

Als schoolmaatje kom je een jaar lang wekelijks na schooltijd bij een gezin thuis en ondersteun je de ouders in het contact en de samenwerking met de school van de kinderen. Je helpt onder andere met het lezen van de informatie van school, gaat mee naar oudergesprekken, bereidt deze voor en bespreekt ze na met de ouders, en praat met kinderen en ouders over wat er op school gebeurt.

Dankzij het schoolmaatje komen ouders en school gemakkelijker met elkaar in contact. Ouders krijgen een beeld van hoe ze in samenwerking met school kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van de kinderen. Ze begrijpen beter wat de kinderen in Nederland nodig hebben voor hun schoolontwikkeling en zoeken sneller contact bij vragen of zorgen. Dit draagt bij aan de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen.

Doordat je wekelijks thuiskomt bij de gezinnen en tijd en aandacht voor hen hebt, zie je van dichtbij wat ouders en kinderen nodig hebben. Met een houding van gelijkwaardigheid en professionele nabijheid win je gemakkelijk het vertrouwen van de gezinnen. Je staat niet boven de ouders maar naast de ouders. Door je inzet leren de ouders al doende hoe de samenwerking tussen ouders en school ('ouderbetrokkenheid') in Nederland werkt.

Scholen krijgen door jouw hulp een beter contact met de ouders en meer inzicht in wat ouders beweegt en wat ouders thuis kunnen doen in de ondersteuning van hun kinderen. Het levert scholen ook tijd op, bijvoorbeeld omdat afspraken maken makkelijker gaat of ouders eerder instemmen met extra onderzoeken. Van scholen verwachten we wel een inspanning: het zoeken van geschikte gezinnen, toestemming vragen aan ouders om contactgegevens met ons te delen, het schoolmaatje aansluiten op de schoolapp en mee uitnodigen op schoolgesprek en het evalueren van het effect van ons werk.

Vanaf 1-1-2026 wordt de stichting Schoolmaatjes ONS opgeheven. Bij vragen kan de landelijke coördinator Harriet Marseille (harrietmarseille@gmail.com) worden geraadpleegd.

1 Waarom het schoolmaatjeswerk nodig is

Als schoolmaatje zet je je in voor de communicatie en samenwerking tussen ouders en school ('ouderbetrokkenheid') in nieuwkomersgezinnen. De kinderen in deze gezinnen hebben, net als alle kinderen in Nederland, leerplicht en gaan dus naar school. Kleuters kunnen vaak direct meedoen in een reguliere klas, maar de oudere kinderen gaan meestal eerst naar een speciale nieuwkomersklas (bijvoorbeeld schakelklas, wereldklas, neveninstroom, instroomgroep, taalklas of taalschool genoemd) waar de nadruk vooral ligt op het leren van de Nederlandse taal.

In Nederland wordt van ouders verwacht dat ze proactief participeren in het onderwijs van hun kinderen. Maar een gelijkwaardige communicatie en samenwerking tussen school en ouders wordt belemmerd door allerlei barrières waar de nieuwkomers tegenaan kunnen lopen. Schoolmaatjes spelen een belangrijke rol in het kleiner maken van deze barrières.

Ten eerste spreken veel nieuwkomers nog nauwelijks Nederlands en onvoldoende Engels om informatie en wederzijdse wensen en verwachtingen uit te kunnen wisselen. Scholen hebben weinig tijd om de ouders te leren kennen en komen niet goed met hen in contact. Ze weten vaak niet wat de kinderen hebben meegemaakt en ook overdracht ontbreekt soms. Tolken zijn niet altijd beschikbaar en het werken met een telefonische tolkdienst heeft als nadeel dat non-verbale signalen niet worden opgepikt.

Verder komen veel ouders uit culturen waar gelijkwaardige samenwerking met school niet gebruikelijk is en ze zijn daarom niet gewend om samen te werken met school. Deze barrières zijn overigens zeker niet algemeen geldend. Ze doen zich niet bij alle nieuwkomers voor.

In paragraaf 6.1 en 6.2 lees je hoe je met weinig woorden kunt communiceren en hoe je om kunt gaan met cultuurverschillen.

2 Onze doelstellingen

We gaan uit van vier doelstellingen die aan het eind van elk traject worden geëvalueerd met de gezinnen, de scholen en de vrijwilligers.

- **Ouders begrijpen beter wat er vanuit school gecommuniceerd wordt**
De ouders begrijpen wat er in de berichten van school staat en wat er in de gesprekken met school rond hun kind wordt gecommuniceerd.
- **De samenwerking tussen ouders en school verbetert**
Ouders gaan zien dat ze zelf ook een rol hebben in de schoolontwikkeling van hun kind en leren hierin samenwerken met school. Bij sommige gezinnen zien we dat ouders na afloop van het project eigen initiatief nemen in de samenwerking met school. Bij andere gezinnen zijn we tevreden wanneer de ouders de meest basale zaken begrijpen die van hen worden verwacht en ernaar handelen.

- **De schoolontwikkeling van de kinderen verbetert**
De wekelijkse komst van het schoolmaatje en de toegenomen 'ouderbetrokkenheid' dragen bij aan het leren van de kinderen.
- **De kinderen zitten lekkerder in hun vel**
De wekelijkse komst van het schoolmaatje en de toegenomen 'ouderbetrokkenheid' dragen eraan bij dat de kinderen ook lekkerder in hun vel zitten. Het komt hun zelfvertrouwen ten goede.

Op deze punten wordt na afloop van het project geëvalueerd bij de gezinnen en de school. Uit onze evaluaties blijkt dat dankzij de inzet van het schoolmaatje er in de meeste gezinnen vooruitgang is geboekt op de vier doelstellingen.

Wat we niet evalueren, maar waar we wel een positief effect constateren, is dat het voor de leraren leuker wordt als ze de ouders beter begrijpen en er meer contact met hen ontstaat. En ook dat de ouders dankzij het schoolmaatje gemakkelijker integreren in de Nederlandse maatschappij.

3 Rollen en taken van een schoolmaatje

Je belangrijkste taak als schoolmaatje is om te helpen in de communicatie tussen school en ouders en de ouders te laten zien hoe de samenwerking met school eruit kan zien. Je bent een bruggenbouwer tussen ouders en school en helpt de wereld van school en thuis dichterbij elkaar te brengen.

Een jaar lang ga je eens per week na schooltijd ongeveer twee uur bij het gezin langs en communiceer je met ouders en kind(eren) over school en de schoolontwikkeling van het kind. Eventueel communiceer je tussendoor met de ouders per whatsapp (inspreken kan soms helpen!).

De coördinator zal jouw gegevens (e-mail en telefoonnummer) aan de school doorgeven en vragen of jij de schoolinformatie mag ontvangen. Hiertoe tekenen de ouders een toestemmingsverklaring. Zodra je de gegevens van de leraar of mentor hebt gekregen kun je aansturen op het inplannen van een eerste gesprek met school, zodat je samen met ouders te horen krijgt wat er speelt en waaraan gewerkt kan worden.

Als schoolmaatje heb je verschillende rollen en taken. De taken staan niet vast. Je kijkt wat er in het gezin nodig is, waar ouders en kinderen behoefte aan hebben en je sluit aan bij wensen en mogelijkheden van de ouders.

Rol	Taken
Voorlichter	Je helpt de ouders de informatie van school te begrijpen. - Je kijkt met de ouders welke informatie van school/de klas/ de leraar de afgelopen week is binnengekomen. - Je leest en verduidelijkt de informatie. Je legt bijvoorbeeld uit wat een studiedag is, waarom en hoe kinderen verdeeld worden over klassen als een leraar ziek is; of hoe het winterfeest/kerstfeest gevierd wordt, dat je verlof moet aanvragen voor extra vrije dagen. Of waarom school aanvullend onderzoek/extra ondersteuning nodig vindt. - Je bespreekt met de ouders of er actie ondernomen moet worden. - Je verwijst zo mogelijk de ouders door bij vragen op het gebied van werk/ vrijwilligerswerk, financiën, juridisch advies, huisvesting, huisraad, kleding, taal,

	traumaproblematiek etc. (Waar vind je informatie? Check bij de coördinator of kijk in de bijlage). - Als het kind in groep 7 of 8 zit, help de ouders dan zich te oriënteren op het meest geschikte vervolgonderwijs voor hun kind en ga mee naar open dagen. - Je geeft ouders inzicht in het gebruik van het ouderportaal op de basisschool of Magister op de middelbare school en wat daar allemaal op te vinden is en geregeld kan worden. Denk bij Magister bijvoorbeeld aan dat de ouders daarop kunnen zien of hun kind ongeoorloofd afwezig is geweest of het huiswerk niet heeft ingeleverd. Je kunt dan stimuleren dat ouders het met hun kind hebben over wat de reden ervan was, en oplossingen zoeken. Misschien weten de ouders niet dat (of hoe) ze hun kind af moeten melden. Of is het kind soms net iets te laat in de klas. Dit soort zaken kunnen ook met ouders en school besproken worden. - Je bespreekt met de ouders, het kind en school de profielkeuze of vakkenpakketkeuze van het kind.
Regelaar	Je helpt ouders zaken te regelen. Vaak regelt het schoolmaatje veel zaken in het begin en nemen ouders, als ze dat kunnen, het over. Regelzaken zijn bijvoorbeeld: - Je maakt een afspraak met de leraar in de schoolapp. - Je vult formulieren in voor school, zoals een formulier met de gegevens van het kind en de ouders aan het begin van het schooljaar, het formulier voor de vrijwillige ouderbijdrage of een formulier voor een schoolreisje. - Je schrijft kinderen in voor activiteiten (zwemles, voetbal, bibliotheek, (gratis) naschoolse of zomeractiviteiten). - Je organiseert dat het kind mee kan doen op school, bv door het mogelijk te maken dat het kind een kerststukje kan maken op school door daarvoor spullen uit te lenen. - Je vraagt geld of spullen aan bij bijvoorbeeld Stichting Leergeld, bij de gemeente of Jeugdfonds Sport en Cultuur. - Je zet zaken recht die verkeerd zijn gegaan, bijvoorbeeld een inschrijving voor de kinderopvang. NB Voor financiële en juridische zaken verwijs je ouders in principe door naar loketten in de gemeente die hiervoor zijn.
Voorbeeld	Je laat zien hoe ouders de ontwikkeling van kinderen thuis kunnen stimuleren en hoe zij zelf actief op school kunnen zijn. - Je praat met ouders en kinderen over school (vragen stellen en doorvragen, interesse tonen in wat de kinderen meenemen uit school, en in wat ze leuk vinden en wat ze moeilijk vinden). - Je sluit aan op wat er op school speelt. Als het over de herfst gaat, ga dan bijvoorbeeld herfstbladeren, eikels en kastanjes zoeken met elkaar; ga in de lente naar de kinderboerderij; bekijk samen op https://www.entoen.nu/ een filmpje over waar ze met geschiedenis mee bezig zijn. - Je gaat met de ouders en kinderen naar de bibliotheek. Ze kunnen gratis boeken lenen, alleen de inschrijving kost meestal wat geld. - Je bent creatief in het leuke dingen doen met het hele gezin (spelletjes, liedjes zingen, knutselen, samen een verhaal verzinnen, voorlezen, bloemen leren kennen, raadspel).

	- Je laat zien hoe je suggesties van school kunt uitvoeren, zoals oefenen in concentratie, oefenen met tellen, samen lezen. - Samen met de ouders help je de kinderen met het huiswerk. Bij kinderen op de middelbare school kun je in bv. het biologieboek meekijken en een gesprek voeren over wat het kind geleerd heeft. - Je helpt de kinderen hun schoolopdrachten te maken, met het inschakelen daarbij van ouders, waar mogelijk. Alleen al als ouders meeluisteren/ meekijken met hoe hun kind geholpen wordt, leren ze veel. Ze gaan beter begrijpen waar hun kind op school mee bezig is en kunnen als jij er na verloop van tijd niet meer bent hun kind beter begeleiden in het tijd nemen voor huiswerk. - Je stimuleert ouders zich in te zetten voor schoolactiviteiten (ouderparticipatie bevorderen, zoals meehelpen bij feestelijke gelegenheden, meegaan met de klas naar de bibliotheek of op schoolreisje, helpen bij speciale lessen). NB Benadruk het belang van de moedertaal: stimuleer ouders om in hun eigen taal met de kinderen te praten, voor te lezen, een spelletje te doen.
Gesprekspartner	Je ondersteunt de ouders in de gesprekken op school en bent thuis gesprekspartner voor de ouders, waar het gaat om hun vragen over school en de ontwikkeling van hun kinderen. - Je gaat mee naar gesprekken en bijeenkomsten op school. - Je bereidt het gesprek thuis met de ouders voor en maakt signalen uit gesprek met school thuis nog eens duidelijk en gaat er concreet mee aan de gang. - Je vraagt de ouders regelmatig wat zij vinden van de ontwikkeling van hun kind(eren), inclusief de sociaal-emotionele ontwikkeling. - Je denkt mee met ouders over de opvoeding wanneer ouders aangeven door open voor te staan /behoefte aan te hebben. - Je trekt op tijd aan de bel bij ouders en (via de ouders) bij school als er zorgen zijn over een kind. - Je neemt contact op met school als er iets speelt, in overleg met de ouders en altijd met de ouders in de cc van je e-mail. - Je ondersteunt de ouders om tot een gezamenlijke aanpak te komen met school. - Je bespreekt met ouders de keuze voor een middelbare school en de factoren die de keuze bepalen.
Verkenner	Je probeert zicht te krijgen of er zaken spelen in het gezin die niet gecommuniceerd worden maar die wel van belang zijn voor de ontwikkeling van de kinderen. - Je let op non-verbale signalen en checkt of het klopt wat je denkt te zien. Is de vader/moeder nu boos op het kind? Vinden de ouders het moeilijk om over het een bepaald onderwerp te praten? Zijn ze teleurgesteld in de opstelling van school? Zijn ze trots op hun kind? - Je probeert te achterhalen wat ouders belangrijk vinden en wat hun zorgen zijn. - Je kijkt hoe ouders en kinderen met elkaar communiceren en hoe er met schoolwerk wordt omgegaan. - Je probeert te achterhalen waarom ouders al dan niet willen meewerken/praten met school.

Het is vooral belangrijk hóe we werken. Het is geen gemakkelijke rol! De houding waarmee je werkt is belangrijker dan wat je precies doet:

- Wees je bewust van het eergevoel en de kwetsbaarheid van de ouders. Misschien willen ze op bepaalde vlakken juist liever geen hulp. Ze hebben het druk, dus we moeten hun tijd respecteren. Let op hoe eventuele kritische opmerkingen overkomen, want dit kan bij kinderen en ouders hard aankomen. Zorg dat je niet de 'betere ouder' wordt; Laat merken dat het normaal is dat kinderen de taal sneller leren dan hun ouders en dat dat niet betekent dat de ouders dom zijn.
- Je mag meer doen dan alleen schoolmaatjeswerk, maar het hoeft niet. Let wel op dat je geen taken overneemt van andere organisaties.
- Doe altijd het belangrijkste eerst. Als het gezin moeite heeft te overleven, staan ze niet open voor andere zaken.
- Communiceer niet met school over het gezin (kind dan wel ouders) zonder de ouders. De e-mailberichten van school horen aan de ouders gericht te zijn, met jou in de cc. En jouw berichten stuur je altijd in cc naar de ouders. Dus je onderhoudt geen eigen lijntje met school. Hooguit kan school jouw hulp inroepen het gezin te bereiken.
- Zorg ervoor dat je niet tegenover school komt te staan en ga nooit discussies met school aan op eigen initiatief. De tussenkomst van een schoolmaatje mag niet leiden tot een ruziesfeer. We fungeren als smeerolie en niet als breekijzer.

Tot slot: omgaan met stress

Niet iedereen is in staat om kinderen op te voeden zoals hij/zij dat zou willen. Langdurige stress (door bijvoorbeeld geldzorgen, scheiding, verlies, uitsluiting, of trauma) kan tot gevolg hebben dat je niet de ouder kunt zijn die je wilt zijn. Stress in een gezin beïnvloedt niet alleen de sfeer, maar belemmert zelfs de werking van delen in de hersenen van opvoeders, waardoor zij niet in staat zijn om te doen wat ze eigenlijk zouden willen.

Professionals voegen vaak stress toe met hun adviezen, oordelen of zorgen met betrekking tot het kind. Ons advies is: laten we als schoolmaatjes niet nog een schepje stress hieraan toevoegen! Zorg dat alle interventies met ouders erop gericht zijn de relatie tussen ouder en kind te bekrachtigen. En probeer de spanning weg te nemen, als het gezin zich onnodig zorgen maakt.

4 Onze uitgangspunten

4.1 Gelijkwaardigheid

Nieuwkomers zitten in een positie die als minderwaardig kan voelen. Stel je maar eens voor hoe het voor jou zou zijn als je in een ander land opnieuw moet beginnen. Stel dat je in je eigen land een belangrijke positie had, en dan hier opeens weer onder aan de ladder staat. Of dat je in jouw land nauwelijks naar school bent geweest en hier iedereen een opleiding heeft gevolgd. Of dat je doordat je de taal nog onvoldoende beheerst, niet begrijpt wat er van je verwacht wordt.

Ook in de relatie met school kan veel ongelijkwaardigheid sluipen. Dat is niet altijd te voorkomen. Wat we wel kunnen doen is zelf gelijkwaardig met de ouders omgaan. En we kunnen de ouders ook stimuleren een gelijkwaardig houding aan te nemen naar school toe.

De basis van gelijkwaardig samenwerken wordt gevormd door autonomie en respect. Ieder staat op eigen benen en vanuit ieders specifieke rol en verantwoordelijkheid wordt er samengewerkt. Hierbij is er een goede balans tussen respect voor de ander en zelfrespect.

In een gelijkwaardige samenwerking staan de partners open voor elkaars mening en zij laten hierin een uitnodigende houding zien. Ze zijn bereid elkaar indien nodig te helpen, en doen dit vanuit een houding waarin de volwaardigheid van de ander wordt herkend en erkend. Ze stellen zich hierbij bescheiden en dienstbaar op, zonder onderdanig te worden. Gelijkwaardige partners spreken elkaar niet toe op een belerende toon, vanuit een betweterige houding. Doe dat dus ook als vrijwilliger niet (niet naar de ouders toe, en ook niet naar school toe). Stel je liever op als vriend(in) dan als 'leraar'. Vraag bijvoorbeeld naar de verwachtingen van de ouders en hoe zij bepaalde dingen zelf graag zouden willen oplossen.

Hoewel niemand verantwoordelijk gesteld kan worden voor het al dan niet gelijkwaardige gedrag van de samenwerkingspartner, kun je wel iets doen om op subtiele wijze het eventuele ongelijkwaardige gedrag van de ander te corrigeren. Wanneer ouders zich te klein of te groot maken ten opzichte van jou, kun je hen misschien subtiel verleiden tot een houding waarmee gelijkwaardig samenwerken mogelijk wordt: autonoom en met zowel respect voor jou als voor zichzelf.

Aandachtspunten

- Nieuwkomers zitten wel in een lastige positie, maar ga ze niet zielig of hulpbehoevend vinden.
- Let op dat je niet van alles voor de ander gaat invullen. Ga geen dwingende adviezen geven, want daarmee plaats je je boven de ander. Bovendien kom je dan zomaar in conflict met wat zij zelf willen of met wat een ander maatje heeft gezegd. Vraag bijvoorbeeld of je een advies mag geven op basis van jouw ervaring en check dan of de ouder zich daar prettig bij voelt. En zeg dus niet:
 - * Ga je naar de AH? Maar dat is een veel te dure supermarkt!
 - * Onze manier is hoe je het moet doen!
- Laat de regie bij de ouders. Dit geldt zeker voor zaken als opvoeding en voedingspatroon. Beseft hoe het kan overkomen als je daar kritiek op uit. Je kunt wel alternatieven geven als ouders er zelf met je over beginnen of als school iets ter sprake brengt.

Neem de verantwoordelijkheid niet over van de ander. Soms is het beter op je handen te gaan zitten dan direct in de actiestand te schieten. Bij sommige gezinnen is er geduld nodig.
- Voorkom dat je met school zonder de ouders over hen of hun kinderen praat (zowel in fysiek contact als per telefoon of per e-mail).
- Probeer om niet de dwangmatige helper (redder) te zijn maar doe wat nodig en dienstbaar is, zie hieronder.
- Je mag wel degelijk je grenzen aangeven, zie hieronder.

Dienen in plaats van redden

Probeer de ouders niet dwangmatig te helpen door de redder uit te hangen, maar wees ondersteunend aan wat de ander wil.

Rachel Naomi Remen duidt dat heel mooi aan in de volgende woorden:

"Helping, fixing and serving represent three different ways of seeing life. When you help, you see life as weak. When you fix, you see life as broken. When you serve, you see life as whole."
Rachel Naomi Remen

Je helpt een ander dan ook het beste door een ondersteunende, dienstbare houding aan te nemen. Daarmee wordt niet een onderdanige houding bedoeld. Je staat als schoolmaatje een gezin bij. Je gaat naast de ouder staan vanuit gelijkwaardigheid.

4.2 Grenzen bewaken

Zeker door cultuurverschillen kunnen er lastige situaties ontstaan, waarbij jouw grenzen onbedoeld overschreden kunnen worden. Misschien laten de ouders jou alleen met hun kind, terwijl dat niet de bedoeling is. Hoewel we ons dienstbaar opstellen, mag je wel je grenzen bewaken. Dit schaadt de gelijkwaardigheid niet. We stellen ons bescheiden op, maar niet ondergeschikt. Het is een kwestie van over en weer leren van elkaar en je een beetje aanpassen. Grenzen aangeven maakt beide samenwerkingspartners sterker. En grenzeloosheid verzwakt beide partijen.

Het aangeven van een grens gebeurt echter meestal vanuit een gevoel van macht of juist onmacht. Er is dan sprake van een verticale relatie. In een gelijkwaardige relatie geven beide samenwerkingspartners hun grenzen aan om de relatie goed te houden. Er is wederzijds sprake van empathie, oftewel: inlevingsvermogen. Empathie gaat overigens niet zozeer over lief en aardig zijn en altijd maar toegeven aan de wensen van de ander, want dan zouden we onszelf in een onderpositie positioneren. Empathie vraagt om een zachte voorkant en een stevige ruggengraat. Vanuit het belang van de relatie zal de ander bereid zijn onze grenzen te respecteren.

4.3 Professionele nabijheid

We streven binnen schoolmaatjesprojecten naar professionele nabijheid. Dit in tegenstelling tot professionele distantie. Professionele distantie betekent dat je een professionele afstand bewaart tot het gezin. Dat je niet te dichtbij komt en hun problemen als de jouwe gaat ervaren. Maar hoe meer afstand je houdt, hoe minder verbinding er kan ontstaan, terwijl het aangaan van een warme verbinding nu juist zo belangrijk is voor de ontwikkeling en integratie van de gezinnen.

Als schoolmaatjes komen we heel dichtbij, omdat we wekelijks bij de gezinnen thuiskomen. We raken emotioneel verbonden. En daarin zit precies de sleutel om mensen werkelijk te helpen. Maar dan wel op professionele wijze, zodat je er niet in verstrikt raakt. Zodat je rol duidelijk blijft. Zodat je niet overneemt van het gezin wat zij zelf kunnen doen.

Vrijwilligers zijn geen professionals, maar als schoolmaatje kun je wel degelijk een zekere professionaliteit ontwikkelen in het persoonlijk contact met nieuwkomers.

De professionele kant die nodig is bij het aangaan van nabijheid zit hem in de volgende aspecten:

- Dat je je niet zo verantwoordelijk voelt, dat je overneemt van het gezin wat zij zelf kunnen doen.
- Dat je niet te snel oordeelt, en dat je ziet dat er altijd een kant is die je niet (of wellicht nog niet?) kunt bevatten.
- Dat je geduld hebt en het ongemak (dat ongetwijfeld zal ontstaan wanneer je dichtbij komt) verdraagt, terwijl je open blijft staan voor de ander. Je merkt misschien op dat je teleurgesteld bent of geïrriteerd, maar je handelt niet vanuit dat gevoel.
- Dat je je verwachtingen kunt loslaten, zonder de ander los te laten. De ander is er niet om jou te bevestigen in je rol als helper.
- Dat je, als je emotioneel geraakt wordt door de moeilijke omstandigheden en verdrietige ervaringen van de ander, verbonden blijft zonder er zelf aan onderdoor te gaan. Je blijft dus op je eigen benen staan en blijft in staat om effectief te handelen, want je laat je niet meeslepen door je zorgen om het gezin.
- Dat je in een relatie ook een grens te kunnen trekken wanneer dat nodig en behulpzaam is.
- Dat je jezelf toestaat te leren van je fouten. Het hoeft niet perfect te gaan. Zolang we zelfreflectie hebben en ook een beetje om onszelf kunnen lachen, leggen we de lat niet te hoog en kunnen we ontspannen. Ook dat is professioneel handelen!

Uiteraard respecteren we altijd de grens van de ander. We komen niet té dichtbij. We worden niet intiemer dan de ander prettig vindt.

5 Samenwerking tussen ouders en school

5.1 'Ouderbetrokkenheid'

De samenwerking tussen ouders en school wordt ook wel 'ouderbetrokkenheid' genoemd. In de driehoek 'school-ouders-kind' hebben school en ouders een gezamenlijke verantwoordelijkheid om het kind zich optimaal te laten ontwikkelen. 'Ouderbetrokkenheid' blijkt van groot belang te zijn voor de (school)ontwikkeling van het kind en is daarbij een belangrijke voorwaarde voor succesvol onderwijs.

Er worden drie dimensies in 'ouderbetrokkenheid' onderscheiden:

- onderwijsondersteunend gedrag thuis
- contact tussen ouders en school
- ouderparticipatie, zowel formeel (in ouderraad of medezeggenschapsraad) als informeel (het leveren van hand- en spandiensten)

'Ouderbetrokkenheid' staat tussen aanhalingstekens, omdat het begrip soms tot verwarring leidt. Ouders zijn immers per definitie betrokken bij hun kind! Met 'ouderbetrokkenheid' wordt bedoeld op de samenwerking tussen school en ouders rond de schoolontwikkeling en ontplooiing van het kind en op de gezamenlijke verantwoordelijkheid die hiervoor wordt gedragen. Er worden verschillende invullingen, definities en beschrijvingen van het begrip gehanteerd. Sommige scholen menen dat ze voldoende aandacht aan 'ouderbetrokkenheid' schenken, wanneer ze de ouders goed informeren en daarnaast ouderparticipatie bevorderen. Ouders worden dan ingezet voor luizencontrole, het helpen met lezen en het meegaan met schoolreisjes, en ze worden gestimuleerd om zich verkiesbaar te

stellen voor de ouderraad en de medezeggenschapsraad. Deze invulling doet echter onvoldoende recht aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid die school en ouders hebben in de schoolprestaties en de opvoeding van de kinderen. Hun samenwerking is allerm minst vrijblijvend.

In het rijksbeleid is o.a. geschreven over 'ouderbetrokkenheid':

"Ouderbetrokkenheid gaat over het partnerschap tussen ouders en school gedurende de hele school-carrière: als partners in de opvoeding, als klankbord, als ondersteuner thuis, in de medezeggenschap op school, als vrijwilliger of 'gewoon' als gesprekspartner." (onderwijsminister Jet Bussemaker en staatssecretaris Sander Dekker in Kamerbrief 2014).

"Scholen mogen ouders aanspreken op hun betrokkenheid. Andersom mogen ouders van scholen verwachten dat zij ouders actief betrekken bij de school en bij de ontwikkeling van de leerling. Het vraagt daarnaast actieve en blijvende inzet van scholen richting die ouders die vanwege bijvoorbeeld hun achtergrond of cultuur minder bij school betrokken zijn. Het vraagt ook om openheid van de school over de leerresultaten. Om voor ouders betrokkenheid mogelijk te maken moeten scholen ouders inzicht geven in de leerprestaties en de studievoortgang van hun kinderen, en in de kwaliteit van het onderwijs op de school." (onderwijsminister Marja van Bijsterveldt in Kamerbrief 2011).

Binnen Schoolmaatjes ONS hebben we het meestal niet over 'ouderbetrokkenheid', maar spreken we over de communicatie en samenwerking tussen school en ouders. Hierbij worden alle mogelijke vormen van samenwerking bedoeld, ook als de samenwerking niet rechtstreeks van invloed is op de schoolontwikkeling van het kind, zoals bij ouderparticipatie.

De thuissituatie blijkt zeer belangrijk te zijn voor de prestaties van de kinderen. Kinderen leren voor een groot deel op informele wijze, dus niet alleen uit boeken en door lessen op school, maar ook door middel van bijvoorbeeld spelen en ontdekken, opvoeding, lezen, diverse media en het contact met ouders, vriendjes/vriendinnetjes en rolmodellen in de buurt.

Door goed samen te werken met ouders is een enorme meerwaarde te halen voor de schoolontwikkeling van de kinderen. Een goede samenwerking tussen school en ouders blijkt niet alleen de schoolprestaties te bevorderen, maar ook de werkhouding, het sociaal-emotioneel functioneren en het welbevinden van de leerlingen. Dit is niet afhankelijk van de achtergrond van het gezin of het opleidingsniveau van de ouders.

Ouders zijn van nature betrokken bij hun kinderen en leraren zijn van nature betrokken bij hun leerlingen. Als de samenwerking tussen ouders en school goed is, heeft dat een positieve invloed op de ontwikkeling en het welbevinden van kinderen. Schoolmaatjes zijn van groot belang om een optimale verbinding tussen ouders en school mogelijk te maken.

5.2 Gelijkwaardigheid in de samenwerking

Als het goed is werken ouders en school constructief en gelijkwaardig samen om het kind de best mogelijke schoolontwikkeling te geven. Dit betekent dat beide partijen even belangrijk zijn in de samenwerking. De school heeft in het algemeen de meeste expertise op onderwijskundig gebied, en de ouders zijn degenen die hun kind het best kennen.

Met het schoolmaatjesproject bevorderen we deze gelijkwaardige samenwerking tussen ouders en school rond de schoolontwikkeling van hun kind(eren). In hoeverre dat mogelijk is, is erg afhankelijk van het type ouders waar we komen.

Soms hebben we te maken met ouders die zelf niet of nauwelijks naar school zijn geweest. Of die in een sterk hiërarchisch systeem naar school gingen, waarin ze niet leerden om zelf keuzes te maken en (mede)verantwoordelijkheid te dragen. Voor deze ouders kan het al een hele ontwikkeling als ze gaan inzien dat ze als 'consument' van school een taak hebben: Ze proberen de suggesties van school op te volgen, in het belang van hun kind(eren). Ze begrijpen dat er iets van ze wordt verwacht in de samenwerking en weten wanneer ze in actie moeten komen. Ze voelen zich er verantwoordelijk voor dat de kinderen op tijd op school zijn en met de juiste spullen (eten/drinken/gymkleden etc.) naar school komen. Ze komen ook naar de tienminutengesprekjes op school en werken mee met onderzoeken/testen van hun kind.

Andere ouders zijn in staat een stap verder te komen. Zij gaan zich medeverantwoordelijk voelen voor de ontwikkeling van hun kinderen en ze nemen daarbij ook zelf initiatief. Ze vragen om hulp wanneer ze dat nodig hebben. Ze willen weten waar hun kind(eren) op school mee bezig zijn en proberen hen zoveel mogelijk te steunen bij hun schoolwerk. Ze zetten zich actief in voor de ontwikkeling van hun kind(eren), bijvoorbeeld door hen mee te nemen naar de bibliotheek en hun vragen te stellen over school. Naar school toe kunnen zij (eventueel met behulp van een tolk) overbrengen wat hun zorgen of wensen zijn met betrekking tot hun kind. De ouders voelen zich betrokken bij school en zetten zich als ze daartoe gevraagd worden (of op eigen initiatief) ook in voor de school in de vorm van ouderparticipatie.

Slechts een klein deel van de ouders waar wij komen is in staat na afloop van het project volledig gelijkwaardig met school samen te werken. Ze ervaren hun positie ten opzichte van school in dat geval als even belangrijk voor de ontwikkeling van hun kind(eren) en ze nemen het initiatief tot contact, waar nodig. Er is een goed evenwicht in de communicatie van ouders naar school en omgekeerd. Ze staan open voor informatie en tips vanuit school, denken mee met school over wat het beste is voor hun kind(eren) en geven tips aan school om goed met hen om te gaan.

Gelijkwaardigheid vraagt iets van twee kanten. Je kunt het bij de ander wel bevorderen, maar binnen de scope van het schoolmaatjesproject is het voor ons niet bij alle gezinnen mogelijk om een gelijkwaardige houding bij ouders te ontwikkelen. Daartoe is intensievere begeleiding van de ouders nodig, gericht op het ontdekken en ontwikkelen van wensen en het leren maken van eigen keuzes, waarbij in stapjes wordt gewerkt aan het ontwikkelen van autonomie, zelfreflectie, zelfrespect en een houding van gelijkwaardigheid. Dit worden in de Nederlandse samenleving belangrijke kwaliteiten gevonden maar dat is niet overal zo. Als je dit niet van huis uit hebt meegekregen, is dat heel moeilijk te veranderen.

In dergelijke situaties zullen de schoolmaatjes in goed overleg met de coördinator de gewenste houding proberen te vinden om het betreffende gezin zo goed mogelijk van dienst te kunnen zijn. De verwachting is dat we deze ouders wel kunnen ondersteunen om een 'meewerkend consument' van school te worden, maar dat een houding van medeverantwoordelijkheid, eigen initiatief en gelijkwaardigheid ten opzichte van school in een jaar tijd niet haalbaar is.

5.3 Belemmeringen voor gelijkwaardigheid

In de praktijk zien we vaak een onbalans in de samenwerking. Het kan zijn dat er onvrede of zelfs strijd ontstaat door verschil van mening over wat het kind nodig heeft. Sommige ouders gedragen zich eisend en dominant. Maar bij nieuwkomers zien we vaak dat de ouders helemaal niet het vanzelfsprekende gevoel hebben iets in te brengen te hebben. Daardoor kunnen ze zich passief gedragen en lijkt het of alle verantwoordelijkheid voor het leren van hun kind bij de school ligt. Soms wordt de school op een voetstuk geplaatst en beseffen ouders onvoldoende hoe belangrijk hun input en betrokkenheid is voor de ontwikkeling van hun kind. Soms lijkt er ook geen eigen wens in de samenwerking

met school te zijn. Ze willen heel graag dat het goed gaat met hun kinderen, maar het besef dat ze daar zelf een bijdrage aan kunnen leveren in samenwerking met school, is er nauwelijks. Ze lijken zich soms veiliger te voelen bij het uitvoeren van een opdracht dan bij het zelf inbreng mogen leveren.

Er zijn factoren die gelijkwaardigheid kunnen belemmeren. Dit betreft enerzijds een verschil in professionaliteit tussen school en ouders, en anderzijds het feit dat de samenwerking zich vooral afspeelt op het terrein waar de school de hoofdverantwoordelijkheid draagt. Wanneer nieuwkomers de taal nog niet goed spreken en vanuit hun cultuur niet gewend zijn om samen te werken met school, zal dan ook heel gemakkelijk een verticale relatie ontstaan, waarbij de school in een bovenpositie terecht komt. Het omgekeerde komt overigens ook voor. Wanneer ouders assertief zijn, en wanneer scholen vanuit een klantgerichte benadering de nadruk leggen op het tevredenstellen van ouders, kunnen scholen in een ondergeschikte positie terechtkomen. Ook dit zien we soms gebeuren in onze gezinnen.

Ondanks deze belemmerende factoren is het wel degelijk mogelijk om stappen te zetten naar meer gelijkwaardigheid. Als vrijwilliger kun je zowel de ouders als de school stimuleren om een gelijkwaardige rol op te pakken. Als de ouders of de leraar de ongelijkwaardigheid laten bestaan, kun je bijvoorbeeld iets zeggen waardoor de leraar weer meer respect of begrip krijgt voor de ouders. Of waardoor de ouders zien dat de leraar een heel gewoon iemand is die rekening met jou wil houden. Let er wel op dat je geen kritiek op school of de leraar uit als de ouders daar niet achter staan of de kritiek niet voelen of delen.

6 Onze uitdagingen

6.1 Communiceren zonder veel woorden

We communiceren in dit project zonder veel woorden: door er te zijn, mee te maken hoe het thuis gaat, aan te voelen wat er nodig is, dingen voor te doen. Meestal komen we er wel uit met de ouders, zeker als ze al een beetje Nederlands spreken. En soms begrijp je elkaar niet. We kunnen leren om daarmee om te gaan. Wat dan overblijft, is hartelijkheid en betrokkenheid. Dit reikt voorbij alle talen en culturen en zorgt voor een verbinding die veel kan betekenen voor zowel de vrijwilliger als de nieuwkomers.

Zo kun je communiceren zonder veel woorden:

- op de telefoon/internet kun je plaatjes zoeken die je verhaal ondersteunen
- met google translate kun je woorden of zinnen vertalen
- met handen en voeten kun je het voordoen
- soms vertalen kinderen iets voor hun ouders
- we maken indien nodig gebruik van (vrijwillige) tolken

Desondanks zal niet altijd worden begrepen wat we willen overbrengen en zullen we de ouders ook lang niet altijd kunnen begrijpen. Soms gaat dit verder dan alleen een taalbarrière. Ook door verschillen in cultuur en opleiding, kan onbegrip ontstaan. Dit is dus niet zomaar op te lossen door het inschakelen van een tolk.

Woorden blijken ook slechts een gering aandeel te vormen in wat we aan elkaar overbrengen via onze communicatie. Intonatie en lichaamstaal blijken veel belangrijker te zijn. Maar ook de intonatie en lichaamstaal van mensen uit een andere cultuur zijn niet altijd goed te plaatsen. Een belangrijke factor in onze communicatie met de nieuwkomers is dan ook: tijd en aandacht voor elkaar hebben en de intentie om op gelijkwaardige basis met elkaar samen te werken. We hoeven elkaar niet altijd volledig te

begrijpen. Probeer het vertrouwen te winnen van het gezin en probeer een warm contact met hen op te bouwen. Door wekelijks bij het gezin thuis te komen, leer je het gezin kennen, weet je wat er speelt waardoor je elkaar sneller begrijpt. Ook als woorden ontoereikend zijn, is dat mogelijk.

6.2 Omgaan met (cultuur)verschillen

Als schoolmaatje kom je in een gezin uit een andere cultuur. Dat wordt bijna altijd als heel verrijkend ervaren. Veel schoolmaatjes benoemen hoe gastvrij ze worden onthaald, hoe welkom ze zich voelen. Door een jaar intensief bij een gezin betrokken te zijn, krijg je de andere cultuur als het ware van binnenuit mee. Maar het omgaan met mensen uit andere culturen kan ook lastig zijn en ongemakkelijk voelen.

Cultuurverschillen ervaren we niet alleen met mensen die uit verre landen afkomstig zijn. Ook tussen mensen van Nederlandse afkomst die in verschillende sociaal-economische milieus of in verschillende regio's zijn opgegroeid, kunnen de cultuurverschillen groot zijn. Binnen Schoolmaatjes ONS hebben we in het algemeen te maken met gezinnen uit landen met een andere cultuur dan de Nederlandse. Bovendien komen we relatief vaak bij mensen die in hun eigen land weinig opleiding hebben gehad. Hierdoor kunnen de cultuurverschillen extra groot zijn.

Er is geen standaard manier hoe we het best om kunnen gaan met mensen uit andere culturen. Wel kunnen we sensitiviteit ontwikkelen, waardoor het omgaan met hen gemakkelijker wordt.

Wij of ik

In de culturen van de gezinnen waar wij mee te maken hebben, wordt in het algemeen meer in termen van 'wij' gedacht dan de individualistische ik-benadering die in het westen meer gangbaar is.. Het gezin/ de familie staat centraal. Als schoolmaatje voel je je al gauw deel van de familie. Ouders benoemen het ook vaak ook, dat ze ons als familie zijn gaan beschouwen. De opvoeding van het kind kan door ouders gezien worden als taak van de hele sociale omgeving van het kind, en niet van alleen de ouders.

Direct of indirect

Verder is het goed om ons ervan bewust te zijn dat Nederlanders een heel directe manier van communiceren kunnen hebben, ook in vergelijking tot andere westerse landen. In veel culturen komen mensen niet direct ter zake en wordt er niet zo rechtstreeks feedback gegeven als Nederlanders kunnen doen. Nieuwkomers kunnen uit beleefdheid ja zeggen, terwijl ze nee bedoelen. In onze communicatie met hen kunnen we hiermee rekening houden door eerst over koetjes en kalfjes te praten voor we aan de gang gaan met waar we voor gekomen zijn. En het helpt ook om door te vragen, om erachter te komen wat hun ja betekent. We kunnen de verschillende stijlen van communiceren ook best eens ter sprake brengen binnen het gezin, maar ook dan komen we er misschien niet achter. Ook dat wordt veroorzaakt door de cultuurverschillen.

Waarden en normen

Waarden, en vooral de gedragsnormen die uit deze waarden voortvloeien, kunnen heel verschillend zijn. Kom je op tijd op een afspraak, of laat je het onverwachte bezoek van je buurvrouw voorgaan op een afspraak die je had gemaakt? Beleefdheid en zorgzaamheid kunnen gedeelde waarden zijn, terwijl de manier waarop je van daaruit handelt misschien wel heel verschillend is. In Nederland is het onbeleefd om iemand te laten wachten met wie je een afspraak hebt. Maar iemand uit Eritrea zal het misschien alsnog veel onbeleefder ervaren om tegen de buurvrouw die langskomt en jouw hulp vraagt, te zeggen dat je geen tijd hebt omdat je een andere afspraak hebt.

Ook kan er sprake zijn van botsende waarden. Eerlijkheid is voor bijna iedereen een belangrijke waarde. Maar wie kent het niet, een leugentje om bestwil? Het is goed je ervan bewust te zijn dat

wanneer een ander tot je verbazing in jouw ogen niet helemaal eerlijk is, hier waarschijnlijk een bot-sende waarde achter zit die je vanwege het cultuurverschil niet door hebt. Denk aan kwesties waar het eergevoel geschaad dreigt te worden. Of wanneer de ander meent een beleefd of sociaal wenselijk antwoord te moeten geven.

Religie

We komen in gezinnen waar religie een belangrijke rol kan spelen. Veel gezinnen zijn moslim, en de Eritrese gezinnen waar wij komen zijn vaak orthodoxchristelijk. Voor een deel zijn gedragsnormen ook verbonden aan religieuze normen. Sommige moslimmannen schudden vanuit hun geloof de juf geen hand. De onderliggende waarde kan respect zijn. Voor de coronatijd werd dit echter door sommige leraren als heel onrespectvol ervaren. Het kan helpen als je iemands beweegreden kent en probeert te begrijpen.

Heel concreet kom je misschien terecht in situaties die de volgende vragen oproepen:

- Hoe begroet je elkaar?
- Doe je je schoenen uit in hun huis?
- Kom je direct ter zake of bespreek je eerst algemene zaken?
- Hoe gaan je met elkaar om rond afspraken en tijd?
- Blijf je eten als dat gevraagd wordt?
- Geef je de kinderen een cadeau op hun verjaardag?
- Hoe ga je om met een tv als die altijd aan staat?
- Zeg je wat over de opvoeding van de kinderen of hun voedingspatroon?
- Zeg je er wat van als er geslagen wordt of geschreeuwd?

Het algemene advies is: kijk in hoeverre je je aan kunt passen aan wat voor ouders en kinderen vertrouwd voelt. Immers, je komt bij de ander op bezoek en een bescheiden houding is dan gepast. Geven zij je een hand, of legt een man zijn hand op zijn hart ter begroeting, of krijg je een zoen of een hug: hoe gemakkelijker je je aan kunt passen hoe beter. Maar je hoeft natuurlijk ook niet voorbij je eigen grenzen te gaan.

Wees je ook bewust van eventueel beleefdheidsgedrag van het gezin, waarbij ze niet rechtstreeks zeggen wat ze vinden of willen. Vraag je hun of je je schoenen uit moet doen bij hen in huis, dan krijg je misschien te horen dat dat niet hoeft. Maar dat kan beleefdheid zijn. Als zij zelf geen schoenen dragen in huis, dan kun je je daar ook gewoon aan aanpassen.

We proberen aan te voelen waar zij blij mee zijn of waar zij zich juist opgelaten mee voelen. Het geven van een cadeau kan de gelijkwaardigheid schaden (zeker als ze geen geld hebben jou cadeaus van vergelijkbare waarde te geven), maar het kan ook als blijk van vriendschap worden opgevat.

Verschillen kunnen ongemakkelijk voelen. Als de ouders afspraken met jou of met school niet zijn nagekomen, kunnen we dat ervaren als niet respectvol of ongeïnteresseerd, maar dat is een interpretatie. Geef het de tijd en probeer zo weinig mogelijk te (ver)oordelen rond cultuur-gerelateerde verschillen. Het helpt al om er anders naar te kijken en er andere woorden aan te geven. Zie het bijvoorbeeld niet als 'ze hebben zich niet aan de afspraak met mij gehouden', maar als 'ze gaan blijkbaar anders met afspraken om dan ik gewend ben'. Je kunt wel proberen erover in gesprek te gaan, zeker als de houding van ouders irritaties bij school op zou kunnen roepen, of de ontwikkeling van de kinderen zou schaden.

We laten de regie zoveel mogelijk bij de ouders. Dit geldt ook voor zaken als opvoeding en voedingspatroon. Misschien heb je last van een tv die de hele tijd aan staat. Je kunt kijken of ouders zelf

doorhebben hoe de aandacht van het kind er steeds door wordt afgeleid of dat het gesprek met jou moeizamer verloopt. Als je het zelf storend vindt, mag je dat best benoemen maar breng het dan als een verzoek of voorstel en niet als een eis.

Je hoeft je natuurlijk niet in alles aan te passen. Als jij thuis wilt eten, dan hoeft je je niet over te laten halen om bij hen te blijven eten. En als zij met uitgestoken hand naar je toekomen terwijl ze verkouden zijn, dan hoeft je die begroeting niet te beantwoorden met een handdruk, maar geef je op een andere manier een hartelijke begroeting. En als kinderen iets doen waarvan jij last hebt of wat je niet prettig vindt en de ouders corrigeren ze niet, dan kun je ze gerust zelf zeggen dat je dat niet wilt.

In sommige gevallen kan het nodig zijn om te waarschuwen of in te grijpen. Als kinderen meer dan eens te laat op school komen, moeten ouders wel weten dat dit in Nederland niet is toegestaan. Er is leerplicht. En vijf minuten te laat is ook echt te laat. Fysiek geweld tegen kinderen is in Nederland strafbaar.

Samengevat kunnen we leren omgaan met andere culturen door:

- Nieuwsgierig te zijn naar de ander (we willen de ander leren begrijpen)
- Bescheiden te zijn in je opstelling
- Leren om te gaan met ongemak van het de ander niet begrijpen
- Bereid zijn om de werkelijkheid van de ander te zien en de ander uitnodigen jouw werkelijkheid te zien.

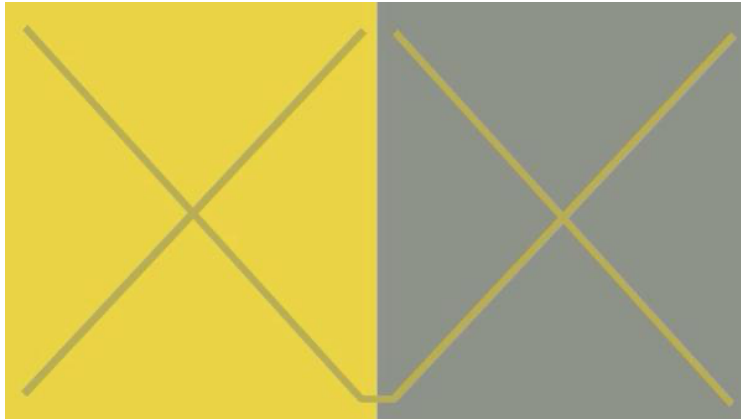
Verschil in perspectief

Om te leren de werkelijkheid van de ander te zien en de ander uit te nodigen jouw werkelijkheid te zien, is het goed om eerst bij jezelf te ontdekken in hoeverre je gehecht bent aan wat jij ziet als waar. Ieder ziet de wereld door een gekleurde bril. We kijken allemaal vanuit ons eigen perspectief naar de werkelijkheid, en dat perspectief is beïnvloed door de normen en waarden waarmee we zijn grootgebracht en onze (al dan niet pijnlijke) ervaringen. Hoe groter de cultuurverschillen, de professionele verschillen en verschillen in emotionele binding, hoe groter de verschillen in perspectief kunnen zijn.

Kun je zeker weten of jouw kijk op de zaak de juiste is?

Om goed met anderen samen te kunnen werken, moeten we in staat zijn hun perspectief op de werkelijkheid (of op wat waar is) te kunnen zien en begrijpen. We zien allemaal onze eigen waarheid of werkelijkheid! Misschien kan het volgende voorbeeld dit verduidelijken.

Wat is het verschil tussen de twee kruisen hieronder?

Zie je verschil in kleur tussen het linker en het rechter kruis?

Misschien zie je dat het linker kruis grijs is en het rechter kruis geel. Maar als je goed kijkt, zie je dat dit niet echt zo is. De kleur is feitelijk namelijk precies gelijk, links en rechts. De kleur die je waarneemt (geel of grijs) hangt af van de achtergrondkleur (en die kleur is te beschouwen als de cultuur waarin we zijn grootgebracht). Kijkend naar het onderste verbindingsstreepje kun je de geel-grijze kleur zien die beide kruisen verbindt. Het verschil tussen beide kruisen is dat het ene een verbindingsstreepje rechtsonder heeft, het andere linksonder. En natuurlijk dat ze in een andere achtergrondkleur staan. Maar de kleur is gelijk.

Die achtergrondkleur is te vergelijken met de boodschappen die we vanuit onze jeugd met ons meedragen. Met onze normen en waarden, onze culturele bagage. En vanuit die verschillen, kijken we ook anders naar de werkelijkheid, naar dat wat zich voordoet.

Dus hoe ga je om met nieuwkomers die wellicht een heel ander beeld hebben over een goede opvoeding, een gezonde leefstijl en samenwerken met school dan jij? Maar ook: hoe ga je om met een leeraar of schoolleider die wellicht heel anders kijkt naar wat een kind nodig heeft dan jij?

Onbevangen omgaan met andere culturen helpt ons onze blik te verruimen. En door constructief samen te werken met school kunnen we de verschillende perspectieven op hoe het met het kind gaat, integreren.

6.3 Omgaan met trauma

In je leven kunnen er dingen gebeuren die zo erg zijn dat we het een trauma noemen. In de psychiatrie en psychologie wordt de term trauma gebruikt wanneer iemand na een schokkende gebeurtenis blijft steken in gevoelens van angst, woede of eenzaamheid. De gebeurtenis is in dat geval zo ongewoon, pijnlijk, schokkend of extreem, dat het niet lukt om ermee om te gaan. Soms wordt trauma dus gezien als de gebeurtenis, soms als de stressreactie die daarna aanwezig blijft. Die reactie wordt ook wel PTSS genoemd: post-traumatische stress response. Het gaat dus over een stressreactie ten gevolge van een traumatische gebeurtenis of reeks gebeurtenissen.

Kinderen hebben vaak een grote veerkracht, waardoor zij in staat zijn de moeilijke en pijnlijke ervaringen uit hun land van herkomst een plekje te geven. Maar ook zijn er kinderen die trauma hebben opgelopen, waarvoor extra zorg nodig is.

Hoe werkt stress in de hersenen? Bij een stressvolle gebeurtenis slaat je systeem als het ware op hol. De hersenen kunnen dan niet meer logisch nadenken want het lichaam reageert automatisch met vechten, vluchten of bevriezen, aangezien er geen tijd te verliezen is wanneer je leven in gevaar is.

Stressvolle herinneringen zitten in de amygdala opgeslagen. Dat is het interne alarmsysteem in de hersenen. Deze herinneringen zorgen ervoor dat we bij een alledaagse gebeurtenis die maar een klein beetje lijkt op het gevaar wat we hebben meegemaakt, ook weer op hol kunnen slaan. Bij trauma gaat het alarmsysteem dus te snel af.

Getraumatiseerde kinderen (en volwassenen ook) komen dan ook snel terecht in een situatie van 'hyper arousal' (hoge activatie van het zenuwstelsel/ vechten of vluchten) dan wel 'hypo arousal' (lage activatie/ bevriezen).

Scholen en ouders kunnen soms moeilijk omgaan met kinderen die getraumatiseerd zijn. Kinderen die veel hebben meegemaakt kunnen daar druk en agressief van worden (hyper arousal), of ze zijn juist stil en teruggetrokken (hypo arousal). Bij harde geluiden zoals de sirenes op de eerste maandag van de maand, kunnen ze volledig van slag zijn.

Signalen bij kinderen die kunnen duiden op trauma:

Overprikkeld gedrag

Denk aan: angstig, nerveus, paniekerig, schrikreacties, nachtmerries, concentratieproblemen, agressief, zelfdestructief gedrag, onverantwoorde risico's nemen.

Onderprikkeld gedrag

Denk aan: blokkeren op cognitie, teruggetrokken, stil, vermijdingsgedrag, sterke afhankelijkheid, depressief.

Overig

Denk aan: slaapproblemen, bedplassen, verminderde sociale vaardigheid.

Schoolmaatjes kunnen een stabiele factor in het leven van de kinderen zijn en een veilige omgeving bieden. Zij kunnen ouders en school wellicht helpen om problemen ten gevolge van trauma te verminderen. Soms is hiervoor doorverwijzing noodzakelijk.

Ouders hebben vaak niet door hoe ze hun eigen trauma en angsten zonder woorden overdragen op hun kinderen. Kinderen krijgen veel meer mee dan de ouders denken. Ouders die niet over hun ervaringen praten, voorkomen hiermee niet het ontstaan van trauma bij het kind. En het risico op de ontwikkeling van trauma is (in tegenstelling tot wat men meestal denkt) groter naarmate het kind jonger is. Het is soms moeilijk hierover met de ouders in gesprek te gaan, terwijl juist een gezamenlijke aanpak zo waardevol kan zijn. Wanneer bijvoorbeeld schoolmaatschappelijk werk nodig is om de zorg voor het kind op te pakken, is toestemming van de ouders vereist. Schaamte voor psychische problematiek is een factor die dit moeilijk kan maken.

Wij kunnen trauma niet behandelen en dat moeten we ook echt aan deskundigen overlaten. Maar we kunnen het wel signaleren en met de ouders en (samen met ouders) op school bespreken.

Hoe help je een kind met trauma?

Wij zijn geen trauma experts, en onze belangrijkste rol is om (met instemming van de ouders) door te verwijzen wanneer we trauma vermoeden. Desondanks is onze rol wel belangrijk voor kinderen om

zich veilig te voelen. Daarom hier wat tips hoe je als vrijwilliger om kunt gaan met de kinderen. Of ze nu wel of niet getraumatiseerd zijn, deze tips zijn altijd waardevol.

- Bouw een vertrouwensband op en vergroot de veiligheid voor het kind door zelf een veilig persoon te zijn, en het kind een veilige omgeving te bieden;
- Leer het kind zijn emoties te hanteren door het te ondersteunen bij het begrijpen, uiten en beheersen van zijn emoties; Je zult ook zelf moeten kunnen omgaan met de stressreacties van het kind;
- Bouw zelf een stabiele relatie op met het kind en stimuleer het aangaan van relaties met andere kinderen;
- Zoek samen met het kind naar de triggers die een bepaalde stressreactie veroorzaken (als een detective) en oefen dan wat je zou kunnen doen (bv als de maandelijke sirenes afgaan);
- Werk goed samen met school, ouders en hulpverlening;
- Richt je vooral op het stimuleren van gewenst gedrag, en minder op het corrigeren van ongewenst gedrag;
- Zorg altijd ook goed voor jezelf en 'zet eerst zelf je zuurstofmasker op!'

You see the world through how you feel

Oftewel: je 'achtergrondkleur' (dat wat je hebt meegemaakt) beïnvloedt je waarneming enorm. En dat geldt niet alleen voor iemand die getraumatiseerd is, maar voor iedereen. Dus ook voor jou. Wees je daarvan bewust en oordeel dus niet te snel over iemands gedrag.

7 Procedure Schoolmaatjes ONS project

Hieronder wordt geschetst hoe een Schoolmaatjes ONS project van start gaat:

- Als potentiële vrijwilliger volg je de eerste trainingsbijeenkomst (1 dagdeel);
- In overleg met de coördinator wordt de vrijwilligersovereenkomst ondertekend. Hierin wordt gevraagd je intentie uit te spreken om dit werk een heel jaar te doen, net als de coördinator dat doet. Het werk is wel vrijwillig maar niet vrijblijvend!
- Er wordt een VOG voor je klaargezet en je krijgt een e-mail bericht wanneer je hem digitaal aan kunt vragen bij Justis. Je geeft de coördinator door wanneer je VOG binnen is, zodat deze hem kan inzien. De VOG blijft jouw eigendom;
- De coördinator doet een voorstel bij welk gezin je aan de slag gaat en gaat ook met je mee om je aan het gezin voor te stellen;
- Na 1-3 maanden krijg je een tweede trainingsbijeenkomst (1 dagdeel);
- De coördinator informeert na een paar maanden bij het gezin hoe het contact met het schoolmaatje ze bevalt en na afloop gaat de coördinator samen met jou bij het gezin langs om te evalueren;

- Je houdt de coördinator op de hoogte hoe het gaat via het invullen van het maandformulier, eventueel aangevuld met telefonisch contact. Neem altijd contact op als er iets bijzonders speelt!
- Er is geen vrijwilligersvergoeding of onkostenvergoeding beschikbaar;
- Vrijwilligers zijn verzekerd via de gemeente, maar bij eventuele ongevallen zal altijd in eerste instantie je eigen WA-verzekering worden aangesproken;
- Je wordt goed ondersteund door nascholing en intervisie waarbij je met andere schoolmaatjes ervaringen kunt uitwisselen. De bijeenkomsten worden in overleg gepland;
- Mocht er geen klik zijn met je gezin, dan probeert de coördinator een andere match te maken;
- Het gezin kan altijd besluiten zonder schoolmaatje verder te gaan. Dan zoeken we een nieuw gezin voor je.

HEEL VEEL PLEZIER EN MOOIE ERVARINGEN GEWENST IN DIT BIJZONDERE VRIJWILLIGERSWERK!

Bijlagen:

- **Gedragscode Schoolmaatjes ONS**
- **Vluchtelingen en de procedures waar zij mee te maken krijgen**
- **Het onderwijssysteem in Nederland**
- **Diverse relevante links, landelijk en lokaal (apart aan te leveren door de coördinator)**

Bijlage 1: Gedragscode Schoolmaatjes ONS

Vrijwilligers en coördinatoren binnen Schoolmaatjes ONS houden zich aan onderstaande gedragscode van Schoolmaatjes ONS.

Met het naleven van deze gedragscode wordt beoogd:

- de veiligheid van de kinderen en volwassenen te bewaken;
 - de privacy van de gezinnen te bewaken;
 - de gelijkwaardigheid tussen ouders en vrijwilligers te bewaken.
-
- In schoolmaatjesprojecten houden we ons aan de rechten van kinderen en de bescherming van kinderen tegen schade, zoals vastgelegd in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties (1989). Kindermishandeling (lichamelijk, emotioneel of seksueel van aard; verwaarlozing, exploitatie en intimidatie omvattend) en huiselijk geweld tegen volwassenen moet voorkomen dan wel zo spoedig mogelijk beëindigd worden.
 - Van vrijwilligers is een VOG-verklaring (Verklaring Omtrent Gedrag) beschikbaar, gebaseerd op de betreffende werkzaamheden met kinderen.
 - Van de coördinator en de vrijwilligers wordt grote zorgvuldigheid gevraagd in de omgang met ouders en kinderen, om te voorkomen dat de kinderen schade wordt berokkend. We zijn ons terdege bewust van de kwetsbaarheid van nieuwkomers en doen ons uiterste best om de kinderen een veilige omgeving te bieden.
 - De coördinator en de vrijwilligers ondernemen geen activiteiten met de kinderen zonder toezicht van (een van de) ouders of verzorgers van de kinderen.
 - De coördinator en de vrijwilligers praten niet met school of andere instanties over de gezinnen buiten hun aanwezigheid. Een uitzondering kan gemaakt worden wanneer de ouders hier zelf om verzoeken en wanneer de veiligheid van de kinderen in het geding is.
 - De coördinator en de vrijwilligers beschouwen de informatie die zij verkrijgen en ervaringen die zij opdoen binnen het gezin als vertrouwelijk. Wel mogen de vrijwilligers over hun ervaringen spreken met de coördinator. Binnen intervisie worden ervaringen gedeeld zonder de namen van de betreffende mensen te noemen.
 - Foto's en filmpjes van de ouders en kinderen worden alleen met hun toestemming gemaakt en worden alleen op hun verzoek gedeeld met anderen.
 - Eventuele blogs die over de ervaringen in het schoolmaatjesproject worden geschreven worden zoveel mogelijk geanonimiseerd en worden altijd voor toestemming voorgelegd aan de betrokken ouders, waarbij rekening wordt gehouden met de taalbarrière.
 - De contactgegevens van de gezinnen worden bewaard gedurende de looptijd van dit project. Na afloop van het project wordt de gezinnen gevraagd of zij willen dat de contactgegevens worden verwijderd uit de bestanden van de coördinator en de vrijwilliger, of dat zij daar in willen blijven staan.
 - De coördinator en de vrijwilligers stellen zich gelijkwaardig op aan de ouders. De basis van gelijkwaardig samenwerken wordt gevormd door autonomie en respect. Ieder staat op eigen benen en vanuit ieders specifieke rol en verantwoordelijkheid wordt er samengewerkt met

respect voor de ander en met zelfrespect.

- De vrijwilligers zijn zich daarbij ervan bewust dat zij slechts een brugfunctie tussen school en ouders vervullen. Zij nemen niet de regie van de ouders over in het contact met school, noch in de opvoeding van de kinderen. Zij stellen zich ook niet op als 'de betere ouder'.
- Wanneer er sprake is van een ongezonde situatie of grensoverschrijdend gedrag, zullen de vrijwilligers een duidelijke grens moeten aangeven. In geval van twijfel neemt de vrijwilliger hierover contact op met de coördinator.
- Het geven en aanvaarden van eten, cadeaus en geld is niet verboden, maar dient tot een minimum beperkt te worden, waarbij de vrijwilligers zich terdege bewust zijn van het mogelijk verstorende effect ervan op de gelijkwaardige relatie. Net als vrienden doen, kan de vrijwilliger voor speciale gelegenheden (verjaardag, sinterklaas) een cadeautje kopen, maar om te voorkomen dat de nieuwkomers zich verplicht voelen iets terug te doen, wordt hierbij uiterste terughoudendheid betracht. Evenzo kan een gebaar van vriendschap vanuit de nieuwkomers (zoals een uitnodiging om te komen eten) door de vrijwilliger worden aanvaard, zolang het niet de ervaren gelijkwaardigheid schendt of om een andere reden als ongemakkelijk gaat voelen. In geval van twijfel neemt de vrijwilliger hierover contact op met de coördinator.

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

1. Vrijwilligers zijn verplicht om bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling dit te melden aan de coördinator. De coördinator brengt de signalen in kaart en beoordeelt samen met de vrijwilliger of er sprake is van een bedreigende situatie, waarbij huiselijk geweld en kindermishandeling kan worden vermoed.
2. De coördinator beoordeelt samen met de vrijwilliger wat er gedaan moet worden om de bedreigende situatie zo snel mogelijk te beëindigen. Hierbij kan de hulp van externe partijen worden ingeroepen en eventueel kan ook Veilig thuis in dit stadium worden geraadpleegd.
3. De vrijwilliger of de coördinator gaat in gesprek met de betrokkenen om de zorgen te bespreken.
4. De coördinator weegt het vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling.
5. Wanneer het niet mogelijk blijkt om de bedreigende situatie te beëindigen, zal dit aan Veilig thuis worden gemeld.

Bijlage 2: Vluchtelingen en de procedures waar zij mee te maken krijgen

AZC

Voordat een nieuwkomer met een vluchtelingenachtergrond als statushouder in een gemeente komt, heeft hij of zij vaak lang in een asielzoekerscentrum (AZC) gewoond, in afwachting van een beslissing over de asielaanvraag. Soms is men al op veel verschillende locaties opgevangen, eerst in een procesopvanglocatie (POL) en daarna soms in diverse AZC's. Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) zorgt hier voor onderdak. Kinderen gaan in een AZC naar school. De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) beoordeelt het vluchtverhaal. Asielzoekers die in eigen land te vrezen hebben voor oorlog, vervolging of een onmenselijke behandeling, worden als vluchteling erkend, en krijgen een verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd. Het gaat dan om een tijdelijke verblijfsvergunning voor een periode van vijf jaar. Hiermee wordt de erkende vluchteling 'statushouder' en krijgt hij of zij recht op huisvesting binnen een gemeente. De gemeentes hebben een taakstelling waarin aangegeven wordt hoeveel vluchtelingen ze moeten huisvesten. Soms duurt dit lang, omdat er veel te weinig sociale huurwoningen beschikbaar zijn. Zo kan het zijn dat erkende vluchtelingen nog lang in een AZC moeten blijven wonen.

Gezinshereniging

Vaak is alleen de vader (of soms alleen de moeder) uit een gezin via een onveilige route naar Nederland gevlucht, en wordt gezinshereniging aangevraagd zodra deze ouder als statushouder is erkend. Het gezin kan dan met het vliegtuig naar Nederland komen. Het gezin moet dit wel zelf bekostigen. Om recht op asiel te hebben, moeten de nareizende gezinsleden vervolgens nog wel officieel als vluchteling worden erkend. Maar die procedure gaat sneller dan voor de eerst gearriveerden.

Hulp

Zodra statushouders een woning toegewezen krijgen in een gemeente, is er allerlei hulp voor hen beschikbaar. Meestal krijgen ze een contactpersoon vanuit VluchtelingenWerk Nederland (maar in sommige gemeenten is het een andere organisatie die deze taak op zich neemt) die hen helpt met allerlei zaken en procedures. Denk aan de woninginrichting, gezinshereniging, het aanmelden van de kinderen op school, juridische hulp, financiële zaken etc. Meestal is er slechts een beperkte tijd, bijvoorbeeld anderhalf of twee jaar, recht op hulp vanuit Vluchtelingenwerk. (NB: door nieuwkomers wordt VluchtelingenWerk meestal VWN genoemd, en dan op z'n Engels uitgesproken als vie-wie-en. Zo hebben ze de organisatie in het AZC leren kennen. Het klinkt dan of ze het over een vrouw hebben met de naam Vivienne).

In de meeste gemeenten zijn veel mogelijkheden voor financiële steun voor minima. Denk aan bijzondere bijstand, kledingbanken, vergoeding voor zwembles en/of een sportclub voor de kinderen, voor schoolkosten (ouderbijdrage, schoolreisje, schoolspullen), voor tablets/ laptops en voor fietsen. Voor noodzakelijke onkosten die gemaakt moeten worden voor overblijven en OV dan wel taxivervoer (bijvoorbeeld wanneer een van de kinderen naar het sbo moet, op grote afstand van het huis) kan soms een aanvraag worden gedaan bij de gemeente of bij stichting Leergeld. En bij de belastingdienst is het

mogelijk om een bijdrage aan te vragen voor naschoolse opvang (wanneer bijvoorbeeld beide ouders buiten schooltijd een inburgeringscursus volgen).

Inburgering

Statushouders krijgen een consulent bij de gemeente die hen helpt met zaken als integratie, participatie en het vinden van werk. Vanaf 2022 is de inburgering een gemeentelijke verantwoordelijkheid. De inburgeraars volgen eerst een intake-traject. In een PIP (Plan Inburgering en Participatie) wordt vervolgens een inburgeringsroute vastgelegd. Er zijn drie mogelijke leerroutes in de inburgering:

- 1 De reguliere route (B1-route) die leidt naar het B1-examen (zie voor de taalniveaus het overzicht hieronder).
- 2 De onderwijsroute voor inburgeraars die uit kunnen stromen naar mbo, hbo of universiteit. Behalve Nederlands naar niveau B1 of B2 krijgen zij ook les in andere vakken zoals Engels en wiskunde.
- 3 De Z-route voor inburgeraars voor wie niveau B1 niet haalbaar is. Zij krijgen een aangepast traject met veel aandacht voor participatie, gericht op zelfredzaamheid.

Kennis van de Nederlandse Maatschappij (KNM) maakt onderdeel uit van alle leerroutes.

In het oude stelsel doen de inburgeraars examen op niveau A2 (zie hieronder). Als niveau A2 niet haalbaar is, kunnen ze ontheffing van de inburgeringsplicht krijgen wanneer ze kunnen aantonen 600 uur les te hebben gevolgd, de examens meermalen te hebben gedaan maar niet gehaald. In het oude stelsel krijgen inburgeraars voor het traject een lening van DUO van € 10.000,-. Deze lening moet worden terugbetaald wanneer ze de inburgering verwijtbaar niet halen. In het nieuwe stelsel kunnen asielmigranten (vluchtelingen; statushouders) niet meer lenen bij DUO. Zij krijgen een financiële ondersteuning van de gemeenten. Gezins- en overige migranten kunnen blijven lenen bij DUO.

In het nieuwe inburgeringsstelsel (voor degenen die vanaf 1-1-'22 inburgeringsplichtig zijn) krijgen de inburgeraars die de B1 route volgen naast Nt2 les (taalles Nederlands als tweede taal: lezen, schrijven, luisteren en spreken) en KNM ook de Module Arbeidsmarkt en Participatie (MAP; Voorheen was dit ONA: Oriëntatie op de Nederlandse Arbeidsmarkt). Daarnaast krijgen ze maatschappelijke begeleiding aangeboden (meestal verzorgd door een lokale afdeling van VluchtelingenWerk Nederland) en moeten ze het Participatieverklaringstraject (zie hieronder) doorlopen. De inburgering moet binnen drie jaar worden afgerond.

Degenen die onder de Z-route vallen moeten in drie jaar tijd 800 uur Nt2-les volgen en ook 800 uur aan participatie-activiteiten doen. De gemeenten bepalen wat hieronder valt. Denk bijvoorbeeld aan zaken als extra taalverwerving, activiteiten om mee te doen in de samenleving (vrijwilligerswerk, fietslessen, zwemmen, betaald werk) en activiteiten om de zelfredzaamheid te verhogen (het volgen van workshops en cursussen). Hieronder kunnen dus ook activiteiten die op school voor ouders worden georganiseerd worden, en ook de tijd die schoolmaatjes bij een inburgeraar komen kan hiertoe in overleg met de gemeente worden meegerekend. Dit is belangrijk, aangezien het moeilijk is voor deze doelgroep om aan die 800 uren te komen. Het participatiedeel is overigens niet verplicht voor gezinsmigranten, die voor gezinshereniging naar Nederland zijn gekomen.

taalniveau A1

Iemand met taalniveau A1 begrijpt woorden of namen die vertrouwd zijn en heel eenvoudige korte zinnen.

taalniveau A2

A2 is het niveau van iemand die het inburgeringsexamen gedaan heeft onder het oude stelsel van voor 2022. Hij begrijpt korte eenvoudige teksten. Hij is in staat om informatie te vinden in eenvoudige teksten zoals een advertentie of een menukaart.

taalniveau B1

Mensen die taalniveau B1 hebben, begrijpen teksten die voor het grootste deel uit veelgebruikte woorden bestaan. Maar ze begrijpen ook moeilijker taal, als ze daar veel mee te maken hebben. Bijvoorbeeld door hun werk of hobby.

taalniveau B2

Heeft iemand taalniveau B2? Dan begrijpt hij een tekst waarin de schrijver een standpunt inneemt over een actueel onderwerp. Hij kan ook genieten van hedendaagse literatuur.

Participatieverklaringstraject (PvT)

Sinds oktober 2017 moeten alle nieuwkomers ook het participatieverklaringstraject doorlopen. Zij moeten een verklaring ondertekenen waarin de rechten en plichten op het gebied van vrijheid, gelijkheid, solidariteit en participatie verwoord staan. Het gaat om kernwaarden van Nederland, bijvoorbeeld dat Nederland een rechtstaat is waarbij iedereen voor de wet gelijk is, zijn eigen partner mag kiezen, zelf mag kiezen wat hij gelooft, het recht heeft om naar school te gaan. Dat je hier mag zeggen wat je vindt maar niet mag discrimineren. En dat de overheid mensen helpt die dat nodig hebben. Participeren houdt ook in dat je een bijdrage levert aan de samenleving. In Nederland moet je voor jezelf zorgen, maar we zorgen ook voor elkaar. Sommige mensen zorgen voor hun zieke familieleden. Anderen doen vrijwilligerswerk, soms ook naast een betaalde baan. Als je geen werk hebt, krijg je een uitkering. Als vrijwilliger kun je dan toch een bijdrage aan de samenleving leveren. In het oude stelsel hadden inburgeraars vanaf het moment dat ze bij de gemeente stonden ingeschreven een jaar de tijd om het participatieverklaringstraject af te ronden en om tijdens een plechtige bijeenkomst hun handtekening onder de verklaring te zetten. In het nieuwe stelsel moet het PvT doorlopen worden binnen de looptijd van het PIP (drie jaar).

Naturalisatie

Vlak voordat na vijf jaar de tijdelijke verblijfsvergunning verloopt, kan een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd worden aangevraagd. Staatloze Palestijnse Syriërs kunnen dit al na drie jaar doen. De IND beoordeelt dan of de asielzoeker nog steeds bescherming nodig heeft. En of het inburgeringsexamen met succes is afgelegd of hiervoor vrijstelling is verkregen. Is dat het geval? Dan krijgt de asielzoeker een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd en mag hij/zij definitief in Nederland blijven wonen. Met een definitieve verblijfsvergunning kan naturalisatie worden aangevraagd, waarmee het Nederlanderschap wordt verkregen en een Nederlands paspoort kan worden aangevraagd. Tussen het moment van aanvragen en het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit kan veel tijd zitten. Er zijn ook hoge kosten gemoeid met het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit.

Bijlage 3: Het onderwijssysteem in Nederland

Primair onderwijs (PO; basisonderwijs)

Het basisonderwijs (ook wel Primair Onderwijs genoemd) in Nederland is bedoeld voor kinderen van 4 tot en met 12 jaar. Groep 1 en 2 zijn de kleutergroepen en het onderwijs in groep 3 t/m groep 8 is vergelijkbaar met de vroegere 'lagere school'.

Leerproces basisschool

Een basisschool is wettelijk verplicht om een ononderbroken leerproces te garanderen voor iedere leerling. Indien een leerling uitvalt, is er de mogelijkheid tot extra hulp in de klas. In eerste instantie dient dit te worden gedaan door de leraar die de leertijd intensificeert voor de kinderen die een verhoogd risico lopen om uit te vallen. Er kan een handelingsplan worden geschreven waarin staat wat de doelen van de extra hulp zijn en hoe deze bereikt denken te worden. De leraar kan hiervoor advies en begeleiding krijgen van de intern begeleider (ib'er). Ook kan de leerling in enkele gevallen extra hulp krijgen buiten de eigen groep. Dit wordt doorgaans gedaan door de remedial teacher (rt). Ook in het geval van hoogbegaafdheid of indien een leerling versneld door de leerstof kan, gezien zijn IQ of vaardigheden, is bovenstaande hulp mogelijk.

Het volgen van de ontwikkeling van de leerlingen gebeurt met een leerlingontwikkelingssysteem. Hiervoor maken de meeste scholen gebruik van ParnasSys. De school is verplicht om de vorderingen van de leerlingen te rapporteren naar de ouders of verzorgers. Meestal gebeurt dit in een zogenaamd rapportgesprek of tien-minuten-gesprek. Dit is een bespreking tussen leraar en ouder(s) waarin de leraar de ontwikkeling van het kind bespreekt, o.a. aan de hand van gestandaardiseerde toetsen. De leraar legt verantwoording af aan de ouders voor zijn of haar handelen en betreft tegelijkertijd ouders bij het leerproces van het kind. Ouders kunnen hier ook inbrengen wat hun perceptie van het kind is, welke zorgen zij hebben en hoe zij aankijken tegen de visie van school. Na het laatste rapport wordt het kind bevorderd tot de volgende groep of blijft zitten en doet dezelfde groep nog eens over. Indien dit laatste het geval is, is de school verplicht om aan te sluiten op de verschillende ontwikkelingsniveaus van de leerling om zodoende een ononderbroken leerproces te garanderen.

Tip voor schoolmaatjes

Bespreek de gesprekken op school voor met de ouders, ga mee naar de gesprekken en bespreek het ook na. Wanneer de school de ouders niet uitnodigt voor een gesprek, maar zij zich wel zorgen maken, kun je ook uit eigen beweging een gesprek aanvragen.

Voortgezet onderwijs (VO; middelbare school)

Sinds 2015 is het voor leerlingen van groep 8 in het reguliere basisonderwijs verplicht een eindtoets te maken. Maar voor leerlingen die korter dan 4 jaar in Nederland wonen is deze eindtoets niet verplicht. Een voorbeeld van een eindtoets is de citotoets, maar scholen kunnen ook voor een andere toets kiezen. De basisschool geeft voor 1 maart al een schooladvies; hierin staat welk schooltype de basisschool aanraadt voor het vervolgonderwijs. De eindtoets wordt pas daarna afgenomen, en kan dan nog leiden tot een aangepast schooladvies.

Na de basisschool kunnen leerlingen kiezen uit de volgende schoolsoorten:

- vwo (voorbereidend wetenschappelijk onderwijs);

- havo (hoger algemeen voortgezet onderwijs);
- vmbo (voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs) op de niveaus
 - tl (theoretische leerweg)
 - gl (gemengde leerweg)
 - k (kaderberoepsgerichte leerweg)
 - b (basisberoepsgerichte leerweg)
 - lwoo (leerwegondersteunend onderwijs)
- praktijkonderwijs.

Hoewel de mavo (middelbaar algemeen voortgezet onderwijs) in 1999 is overgegaan in het vmbo (en daarbinnen vergelijkbaar is met het niveau vmbo-tl) is er een recente ontwikkeling dat scholen de naam vmbo-tl weer vervangen door mavo.

Overgang naar het voortgezet onderwijs

Leerlingen gaan vaak al in groep 7 van de basisschool samen met hun ouders naar open dagen van middelbare scholen toe, om zich voor te bereiden op het kiezen van een goede, passende school. In groep 8 kunnen ze dan weer een aantal scholen bezoeken.

In maart kunnen ouders hun kind aanmelden op de middelbare school. De middelbare school baseert zich bij plaatsing op het schooladvies van de basisschool. Een school moet bijvoorbeeld een leerling die havo-advies krijgt minimaal op havo-niveau plaatsen. Als de school een vmbo-tl/havo-klas, een havo-klas en een havo/vwo-klas heeft, kan de school wel zelf bepalen in welk van deze drie klassen zij de leerling plaatst. Ouders mogen hun kind ook aanmelden voor een bepaald schooltype. De middelbare school beslist dan of ze het kind toelaten.

Sinds 2024 wordt in februari een doorstroomtoets afgenomen, nadat de school in januari het (voorlopig) schooladvies heeft gegeven. Er zijn zes verschillende doorstroomtoetsen zoals van Cito of Iep. Een aantal daarvan is volledig digitaal, maar veel kinderen maken de toets op papier.

Na de uitslag van de toets melden alle kinderen zich in maart tegelijkertijd aan voor de middelbare school naar hun keuze. In de oude situatie zat er een aantal maanden tussen het schooladvies en de eindtoets. Scholen zijn verplicht om het advies bij te stellen als uit de doorstroomtoets een hoger advies volgt. En als de scholen het niet (volledig) willen bijstellen, moeten ze dat goed uitleggen. Door één centrale aanmeldweek voor alle leerlingen heeft iedereen evenveel kans om op zijn favoriete school te komen. Soms moeten veel scholen als keuzemogelijkheid worden doorgegeven, omdat er weinig plek is. Elke school mag zijn eigen voorangsregels bepalen. Op de website van de betreffende gemeente is te vinden of er afspraken zijn gemaakt tussen de schoolbesturen over de verdeling van scholen over de regio, bijvoorbeeld als er geloot moet worden.

Voor praktijkonderwijs is een toelaatbaarheidsverklaring en voor leerwegondersteuning (lwoo) een aanwijzing nodig van het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs.

Meestal melden ouders hun kind zelf aan bij de middelbare school. De aanmelding kan met toestemming van de ouders ook via de basisschool lopen. Het kind moet altijd schriftelijk worden aangemeld, zodat de aanmelding formeel is. Heeft het kind extra ondersteuning nodig? Meld dat dan ook bij de school.

Kijk voor meer informatie op de website van Ouders & Onderwijs (www.oudersonderwijs.nl)

Tips voor schoolmaatjes:

- *Help de ouders tijdig uit te zoeken wanneer deze open dagen worden gehouden (vaak van november t/m februari);*

- *Zorg dat je op de hoogte bent van de aanmeldprocedure, want deze kan per school en regio verschillen (kijk eventueel ook op de website van de gemeente);*
- *Houd er rekening mee dat sommige scholen wachtlijsten hebben en help de ouders hun kind op tijd aan te melden.*

Typen voortgezet onderwijs

Het voortgezet onderwijs duurt, afhankelijk van het type onderwijs, vier, vijf of zes jaar. De eerste drie jaar van de havo en het vwo en de eerste twee jaar van het vmbo worden de basisvorming genoemd. Daarna kiezen leerlingen respectievelijk een profiel of een sector die aansluit bij hun opleiding na de middelbare school.

Het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo) duurt zes jaar. Hieruit stromen de leerlingen door naar de universiteit (wo).

Het vwo is onderverdeeld in:

- atheneum
- gymnasium (met onderwijs in de twee klassieke talen Latijn en Oudgrieks).

Het hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo) duurt vijf jaar. Hieruit stromen de leerlingen door naar het hbo of het vwo.

Het vmbo duurt vier jaar en is onderverdeeld in verschillende stromingen, waarvan de theoretische leerweg (de oude mavo) het hoogste niveau is. Na hun eindexamen kunnen de leerlingen doorstromen naar het havo of het middelbaar beroepsonderwijs (mbo).

Alle vmbo-leerlingen doorlopen eerst de onderbouw (de eerste twee jaar), waar ze grotendeels hetzelfde programma volgen. Scholen zijn dus niet verplicht hun vmbo-leerlingen dan al in te delen in een stroming. Voor de bovenbouw (de laatste twee jaar) moeten leerlingen worden ingedeeld in een leerweg. Deze wordt bepaald door de studieresultaten in de onderbouw en leidt naar een diploma.

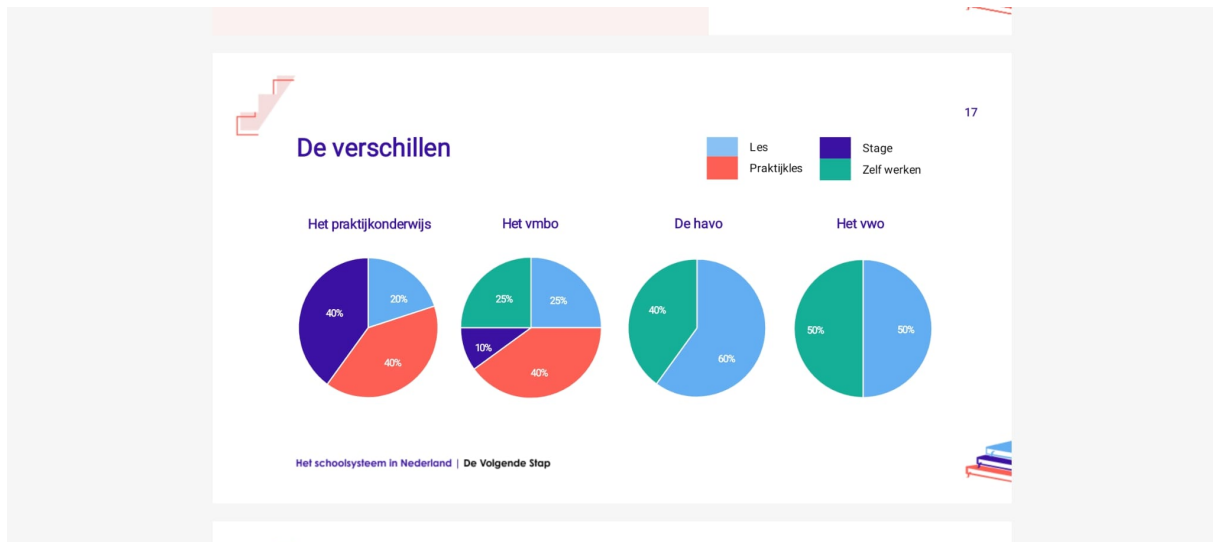
- Basisberoepsgerichte leerweg: stroomt door naar het mbo;
- Kaderberoepsgerichte leerweg: stroomt door naar het mbo;
- Gemengde leerweg: stroomt door naar het mbo;
- Theoretische leerweg: stroomt door naar havo of mbo.

Daarnaast is er Leerwegondersteunend onderwijs (lwoo). Dit is specifiek bedoeld voor vmbo-leerlingen die een leerachterstand hebben, maar met een beetje hulp toch een diploma kunnen halen. Lwoo wordt gegeven op een reguliere vmbo-school en leidt op voor een gewoon vmbo-diploma dat toegang geeft tot het mbo. Wel krijgen leerlingen met een lwoo-indicatie les in kleinere klassen (rond de 15 leerlingen) waar ze meer aandacht kunnen krijgen.

Alle vmbo-leerwegen leiden dus naar het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Leerlingen van de basisberoepsgerichte leerweg gaan naar een mbo-opleiding op niveau 2. De overige leerwegen leiden naar mbo-opleidingen op niveau 3 en 4. Niveau 1 van het mbo (ook wel de Entree-opleiding genoemd) is bedoeld voor leerlingen zonder vmbo-diploma. In sommige gevallen kunnen zij ook direct starten op niveau 2. Binnen het mbo kunnen leerlingen, afhankelijk van het opleidingsaanbod en eventueel de toelatingseisen van de opleidingen, doorstromen naar een hoger niveau.

Het praktijkonderwijs is bedoeld voor leerlingen voor wie het behalen van een diploma in een van de leerwegen van het vmbo te hoog gegrepen is. Het praktijkonderwijs leidt leerlingen op voor wonen, werken, burgerschap en vrije tijd. Een klein deel stroomt door of haalt binnen het praktijkonderwijs

niveau 1 van het mbo. Voor het praktijkonderwijs geldt geen cursusduur, maar wel een leeftijdsgrens van 18 jaar. De praktijkschoolleerling heeft een IQ tussen 55 en maximaal 75-80 en heeft een leerachterstand van ten minste drie jaar, gemeten vanaf groep 8 in het basisonderwijs. Tijdens het vijf jaar durende praktijkonderwijs wordt de leerling via stages, theorie- en praktijkvakken toegeleid naar arbeid of naar arbeid en aanvullende scholing. Praktijkonderwijs is er tevens op gericht de leerlingen competenties te laten ontwikkelen die zij na de school nodig hebben op het gebied van onder andere wonen, burgerschap en vrijetijdsbesteding.

Tip voor schoolmaatjes:

Denk mee met ouders en school wat de beste vorm van voortgezet onderwijs is voor het kind. Misschien is het mogelijk om nog een jaar extra les in de Nederlandse taal te krijgen op de middelbare school. In sommige gemeenten worden ook speciale 'topklassen' of 'kopklassen' georganiseerd voor intelligente kinderen die vanwege onvoldoende taalniveau naar een te laag niveau dreigen te gaan.

Openbaar en bijzonder onderwijs

We kennen in Nederland openbaar onderwijs en bijzonder onderwijs.

Het bijzonder onderwijs is een onderwijsorganisatievorm in Nederland voor scholen met een specifieke religieuze, levensbeschouwelijke of pedagogische grondslag. Een dergelijke school wordt niet bestuurd door de overheid maar door een stichting of vereniging, opgezet door particulieren of levensbeschouwelijke instanties, waarbij de bekostiging via de overheid plaatsvindt. Van ouders wordt verwacht dat zij de visie en uitgangspunten van de school (de grondslag) onderschrijven. Sommige bijzondere scholen vinden het voldoende als de ouders de grondslag respecteren.

Het openbaar onderwijs gaat uit van en wordt bestuurd door een overheid, vaak een gemeente.

Speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs

Bijzonder onderwijs wordt soms verward met speciaal onderwijs. Speciaal onderwijs is onderwijs aan kinderen die vanwege leer- of gedragsproblemen, vanwege lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke handicaps of door gedragsstoornissen extra zorg op school nodig hebben. Ook verwarrend is dat er zowel speciaal onderwijs (so) bestaat, als speciaal basisonderwijs (sbo), die beide bedoeld zijn voor kinderen die onvoldoende mee kunnen komen.

Het sbo is wettelijk gezien geen speciaal onderwijs maar een vorm van regulier onderwijs. Tot 1998 stond deze vorm van onderwijs bekend als scholen voor kinderen met leer- en gedragsproblemen, on- derverdeeld in:

- Kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (LOM-onderwijs)
- Moeilijk Lerende Kinderen (MLK-onderwijs)
- In hun ontwikkeling bedreigde kleuters (IOBK)

Tegenwoordig wordt er niet meer gesproken over de bovenstaande indeling. In het algemeen wordt gezegd, dat kinderen met een betrekkelijk laag of laag intelligentieniveau, kinderen die een leerachter- stand hebben en/of kinderen die door gedragsproblemen dan wel een gedragsstoornis niet kunnen meekomen op een reguliere basisschool, naar het sbo gaan. Deze groepen kinderen vallen hiermee onder de Wet op het Primair Onderwijs (WPO), die de regelgeving voor regulier en speciaal basison- derwijs behandelt.

Het speciaal basisonderwijs is in feite een speciale vorm van onderwijs voor kinderen die het op een reguliere basisschool niet redden. Het leerrendement blijft achter en vaak gaat dat gepaard met een sterk verminderd welbevinden. Kinderen op sbo-scholen dienen na het verlaten van deze school de- zelfde basiskennis behaald te hebben als kinderen die op een gewone basisschool gezeten hebben, maar ze mogen daar wel langer over doen. Uitlopen kan tot 14 jaar.

Het verschil tussen gewoon basisonderwijs en speciaal basisonderwijs zit vaak op meerdere gebie- den. De klassen zijn kleiner dan gebruikelijk en leraren hebben vaak een extra opleiding gevolgd. Ook werken er vaker klasse-, en onderwijsassistenten op een sbo-school.

Speciaal onderwijs (so) betreft onderwijs aan leerlingen die lichamelijk, zintuiglijk of verstandelijk ge- handicapt zijn. De leerlingen die van dit onderwijs gebruik moeten maken worden ingedeeld in vier ca- tegorieën (clusters):

- Cluster 1: visueel gehandicapte kinderen of meervoudig gehandicapte kinderen met een visuele handicap
- Cluster 2: dove of slechthorende kinderen, kinderen met ernstige communicatiemoeilijkheden of meervoudig gehandicapte kinderen die één van deze handicaps hebben
- Cluster 3: lichamelijk gehandicapte kinderen, zeer moeilijk lerende kinderen (ZMLK) en langdurig zieke kinderen met een lichamelijke handicap, of meervoudig gehandicapte kinderen die één van deze handicaps hebben
- Cluster 4: zeer moeilijk opvoedbare kinderen (ZMOK), kinderen met gedrags- en/of psychiatrische stoornissen, zoals ADHD, PDD-NOS, ODD, CD (Antisociale gedragsstoornis), klassiek autisme, Gilles de la Tourette, hechtingsproblematiek.

Ook voor kinderen in het voortgezet onderwijs is er speciaal onderwijs (namelijk het voortgezet speci- aal onderwijs, of vso). Dit kan gevolgd worden tot de leeftijd van 20. Tegenwoordig is er op meerdere niveaus voortgezet speciaal onderwijs, zoals vmbo maar ook havo. Op de niveaus Basis en Kader kunnen de leerlingen alleen een certificaat halen, omdat de meesten geen stage kunnen volgen. Bij de Theoretische leerweg en Havo kunnen ze echter wel een diploma halen. Verschillende scholen binnen cluster 4 gaan de samenwerking aan met regulier Voortgezet Onderwijs scholen zodat leer- lingen een diploma kunnen halen.

Zorgplicht en de rol van het Samenwerkingsverband

Om elk kind een passende onderwijsplek te bieden hebben scholen een zorgplicht. Scholen werken

daarbij samen in regionale Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs. Het samenwerkingsverband moet ervoor zorgen dat een kind dat extra begeleiding en ondersteuning nodig heeft, altijd een plek krijgt op de school van eigen keuze, of een andere gewone school als de school van keuze de benodigde hulp niet kan bieden. Dit gaat in overleg met de ouders.

Soms is een plek op een school voor so of sbo de meest passende plek. Met de zorgplicht wil de overheid voorkomen dat kinderen thuis komen te zitten. Bijvoorbeeld omdat er geen passend onderwijs voor ze is. In de praktijk blijkt het toch nog vaak mis te gaan. Het aantal thuiszitters in Nederland is nog groot.

Procedure overgang naar sbo

Voordat een kind op een sbo-school geplaatst wordt, hebben ouders en kind een lang traject te gaan:

- De leraar op de basisschool van het kind moet eerst het kind aangemeld hebben bij de intern begeleider (ib'er) van de eigen school. Voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben moet er een ontwikkelingsperspectief (OPP) worden opgesteld. In het OPP staat wat het uitstroomprofiel van de leerling is en welke onderwijsdoelen daarbij horen. Ook staat hierin welke begeleiding en ondersteuning daarvoor nodig is. Ouders hebben instemmingsrecht op het handelingsdeel van het ontwikkelingsperspectief.
- Wanneer de onderwijsbehoeften van de leerling de basisondersteuning van de school overstijgen, kan de school extra ondersteuning inzetten. De school kan dit doen op basis van in de school aanwezige expertise of met behulp van middelen vanuit het samenwerkingsverband (een 'arrangement').
- Wanneer ook dit niet afdoende blijkt te zijn, vraagt de school een Toelaatbaarheidsverklaring (TLV) aan voor plaatsing van de leerling op het sbo. Hiermee kunnen ouders hun kind aanmelden bij een sbo-school binnen het samenwerkingsverband waartoe de eigen basisschool behoort. De betreffende sbo-school bepaalt of en wanneer geplaatst wordt.

Tips voor schoolmaatjes:

- *Het gebeurt regelmatig dat er kinderen uit onze gezinnen worden doorverwezen naar het sbo. Als het goed is, is dit altijd in het belang van het kind. Als jij dit anders ziet, overleg dan met de coördinator over eventueel te volgen stappen.*
- *Help de ouders om in te zien dat een verwijzing naar sbo geen schande is, maar (als het goed is) juist in het belang van hun kind. Je kunt ook bewaken dat de ouders de verschillende stappen in de procedure begrijpen en dat het proces zorgvuldig verloopt.*

Procedure overgang naar (v)so

Een leerling die vanwege zijn beperking in aanmerking wil komen voor (voortgezet) speciaal onderwijs heeft daarvoor een indicatie nodig. Een indicatie dient aangevraagd te worden door de ouders bij een Commissie voor Indicatiestelling (CVI) van de betreffende cluster. Als een indicatie voor speciaal onderwijs is verleend, kunnen de ouders in de meeste gevallen kiezen of hun kind naar het speciaal onderwijs gaat of - met extra ondersteuning - op het regulier onderwijs blijft.

Wanneer de indicatie voor het speciaal onderwijs is verleend, kunnen ouders er toch voor kiezen hun kind op de reguliere basisschool, de school voor speciaal basisonderwijs (sbo) of de reguliere

middelbare school te houden. De extra kosten die hiervoor nodig zijn, worden betaald door het samenwerkingsverband.

Specifiek voor nieuwkomers

In het AZC kunnen kinderen naar school. Sommigen wonen met hun ouders jarenlang in een AZC en spreken dan ook al redelijk goed Nederlands. Soms gaan ze van het ene AZC naar het andere, waardoor ze telkens weer weggerukt worden uit hun vertrouwde omgeving, soms zelfs zonder afscheid te kunnen nemen van hun leraar en medeleerlingen. Andere kinderen komen via gezinshereniging naar Nederland en wonen dan niet of slechts heel kort in een AZC.

Als de kinderen eenmaal als statushouder in een gemeente zijn komen wonen, krijgen ze daar onderwijs. Hoewel het overal weer anders is geregeld, zien we vaak dat kinderen van 4 en 5 jaar gewoon instromen in de kleuterklassen, en daar de taal spelenderwijs onder de knie krijgen. Nieuwkomerskinderen vanaf groep 3 komen meestal in een speciale nieuwkomersklas of -school terecht (bijvoorbeeld schakelklas, wereldklas, neveninstroom, instroomgroep, taalklas of taalschool genoemd) en er is een tendens om ook kleuters naar zo'n nieuwkomersklas te laten gaan. Helaas is er niet altijd meteen plek zodat het voorkomt dat nieuwkomerskinderen niet direct naar school kunnen. Nieuwkomerskinderen vanaf 12 jaar gaan eerst naar een Internationale Schakelklas (ISK). Dit kan een aparte school zijn of onderdeel zijn van een middelbare school. De kinderen krijgen in deze speciale klassen NT2 onderwijs. Dit staat voor 'Nederlands als tweede taal' (onderwijs in de Nederlandse taal voor anderstaligen). Hier kunnen kinderen dan een bepaalde tijd blijven (bijvoorbeeld een of anderhalf jaar), tot hun taalniveau voldoende is om in te stromen in een reguliere groep.

In de meeste gemeenten is het de taak van VluchtelingenWerk Nederland om de nieuw binnenkomende gezinnen maatschappelijke begeleiding te geven. Zij zorgen dan ook voor hulp bij de aanmelding op school.

Tip voor schoolmaatjes:

Als er begeleiders van VluchtelingenWerk (of andere organisaties) bij het gezin betrokken blijken te zijn, is het goed om met hen af te stemmen. Het is belangrijk dat ieder zijn taak kan doen en dat de verschillende maatjes niet langs elkaar heen werken (bijvoorbeeld rond de inschrijving voor kinderopvang of het geven van huiswerkbegeleiding). Overleg hierover met de coördinator, want die heeft al contact met de diverse organisaties en weet ook hoe je om moet gaan met de privacy vereisten.

Voor- en vroegschoolse educatie (vve)

Met voor- en vroegschoolse educatie (afkorting: vve) wordt bedoeld op de maatregelen die onderwijsachterstanden trachten te voorkomen of verminderen bij de start van groep 3 van de basisschool. Vve is bedoeld voor jonge kinderen van circa 2 tot 6 jaar. Er zijn speciaal ontwikkelde programma's voor kinderen van die leeftijd met een risico op taal- en ontwikkelingsachterstand. Het doel ervan is de kansen op een goede schoolloopbaan voor deze kinderen te vergroten.

Voorschoolse educatie vindt plaats in een peuterspeelzaal en/of kinderdagverblijf en is bedoeld voor peuters in de leeftijd van 2 tot 4 jaar. De voorschoolse educatie valt onder de verantwoordelijkheid van gemeenten. Vroegschoolse educatie gebeurt in basisscholen en is gericht op kinderen in de kleuterklassen. Tot 2006 werd ook de vroegschoolse educatie bekostigd door de gemeente, maar daarna door de scholen (formeel: de schoolbesturen). De vve richt zich op:

- Taalontwikkeling: die wordt gericht gestimuleerd door de beginnende geletterdheid en de woordenschat;
- Beginnende rekenvaardigheid, zoals het leren tellen, het meten en de oriëntatie in ruimte en tijd;
- Motorische ontwikkeling: het ontwikkelen van grove en fijne motoriek staat hier centraal;
- Sociaal-emotionele ontwikkeling: zoals het stimuleren van zelfstandigheid, zelfvertrouwen en samen spelen en werken.

Kinderen die in aanmerking komen voor vve worden 'doelgroepkinderen' genoemd. In de voorschoolse periode is de gemeente verantwoordelijk voor het bepalen welke kinderen in aanmerking komen voor vve. Alle nieuwkomersleerlingen worden sinds 2019 als potentiële achterstandsleerlingen aangemerkt en zijn dus doelgroepkinderen. Maar de ouders zijn zich hier niet altijd van bewust. Als er een vve-indicatie komt van het consultatiebureau, wordt van ouders verwacht dat ze hun kind zelf aanmelden op de peuterspeelzaal. Vanaf een leeftijd van 2,5 jaar worden de kosten voor deze opvang meestal vrijwel geheel gedekt door gemeente en belastingdienst.

Het doorstromen van doelgroepkinderen van de voorschool naar de (bijbehorende) vroegschool, wordt aangeduid met de term 'doorgaande lijn'. Het gaat om een ononderbroken ontwikkelingsproces van doelgroepkinderen door het onderwijs. Omdat de gemeente verantwoordelijk is voor de voorschoolse periode en de schoolbesturen voor het vroegschoolse deel is een nauwe samenwerking tussen die partijen van groot belang voor de doorgaande lijn van vve.

Voor een goede afstemming tussen voor- en vroegscholen is overdracht van leerlinggegevens nodig. Het systematisch observeren en registreren van de ontwikkeling van kinderen en de opbrengsten is hierin een eerste stap. De overdracht kan gebeuren met behulp van een doorlopend toets- en observatiesysteem of met een overdrachtsformulier. Ook een 'warme overdracht' van kindgegevens komt de doorgaande lijn ten goede. Dit wil zeggen dat pedagogisch medewerkers van voorscholen in een overleg met leraren van vroegscholen toelichting geven op toets- en observatiegegevens en deze gegevens aanvullen met waarnemingen over het kind.

'Ouderbetrokkenheid' is, net als bij de basisschool en middelbare school, ook bij de vve erg belangrijk. Aangezien kinderen meestal maar vier dagdelen per week vve krijgen en de rest van de tijd gewoon thuis zijn is het voor de ontwikkeling van het kind heel gunstig als thuis kan worden aangesloten bij de stimulans van de vve tot leren en ontwikkelen.

Tips voor schoolmaatjes:

- *Wees er alert op dat kinderen tijdig (in ieder geval voordat ze 2 zijn) worden aangemeld voor de peuterspeelzaal. Wij kunnen daarbij helpen.*
- *Help de ouders inzien hoe belangrijk hun eigen rol is in het leren van hun kind. Ze hoeven hiervoor geen Nederlands te spreken. In tegendeel: tegen hun kind praten ze bij voorkeur in hun moedertaal, want juist daarmee vergroten ze het taalgevoel van hun kind. De vve is geen opvang waar vrijblijvend wordt gespeeld. De kinderen zijn op een speelse manier aan het leren. Hoeveel wordt er thuis gespeeld? Staan de ouders ervoor open samen te werken met de vve om hun kind de beste mogelijkheden te geven in Nederland?*

Leerplicht

In Nederland geldt een leerplicht voor alle kinderen van vijf tot en met zestien jaar oud. Vijfjarigen mogen vijf uur per week thuisblijven, maar dit moet wel op school gemeld worden. En als dit te weinig is voor het kind, kan toestemming gevraagd worden voor nog vijf extra uren vrij per week. Vanaf zes jaar

moeten kinderen alle dagen naar school.

Ouders zijn verantwoordelijk voor het nakomen van de leerplicht. Leerlingen zonder startkwalificatie moeten tot hun achttiende verjaardag verplicht naar school. Gemeenten houden toezicht op de leerplichtwet. De leerplichtambtenaar kan een proces-verbaal opmaken voor bijna elke ongeoorloofde afwezigheid. De boete kan bij wegblijven wegens vakantie buiten de schoolvakantie oplopen tot € 500,- of meer, dit wordt door de rechter bepaald. Wanneer een leerplichtig kind zonder toestemming toch buiten de schoolvakantie vrij heeft, heet dit 'luxeverzuim'. De leerplichtambtenaar kan een proces-verbaal opmaken. Dit heeft meestal financiële gevolgen voor de ouders. Het gaat om zo'n € 100,- per dag dat een kind van school wordt gehouden. Er geldt een maximum van € 600,- per gezin voor één week en € 900,- per gezin bij twee weken. Bij herhaling van luxeverzuim worden de boetes hoger. Bij veelvuldige herhaling en luxeverzuim dat langer duurt dan twee weken moet de ouder zich verantwoorden voor een rechter. Een ouder kan dan in hechtenis worden genomen. Ook te laat komen valt onder ongeoorloofd verzuim. Gebeurt dit te vaak, dan moet het worden gemeld bij de leerplichtambtenaar en kunnen sancties worden opgelegd.

Tips voor schoolmaatjes:

- *Voor mensen die komen uit een cultuur waarin leerplicht, afspraken en tijd rekbare begrippen zijn, kan het behoorlijk wennen zijn om hun kind op tijd op school te laten komen. Help het gezin om hiermee vertrouwd te raken en maak duidelijk dat te laat komen financiële consequenties kan hebben.*
- *Als je gezin een vakantie wil plannen, wijs de ouders er dan op dat de kinderen geen schooldagen mogen missen (en dat dit ook financiële consequenties zou hebben).*